

005

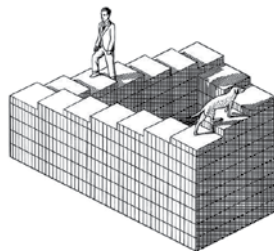
lezingen
reizen

 ARCHIPEL

info@archipelvzw.be
www.archipelvzw.be

cahier

Poëzie van de *alledaags-* heid

cahier is
een uitgave
van Archipel

Dag ventje met de fiets op de vaas
met de bloem
ploem ploem
dag stoel naast de tafel
dag brood op de tafel
dag visserke-vis met de pijp
en
dag visserke-vis met de pet
pet en pijp
van het visserke-vis
goeiendag

DAA-AG VIS
dag lieve vis
dag klein visselijn mijn

Paul van Ostaijen

Inhoudstafel

Inleiding	03
Activiteiten	16
Poëzie van ontmoetingen	18
Architectuurkritiek: voor iedereen?	20
Jonge architecten aan het woord #2	24
Poëzie van een dialoog	26
Size doesn't matter	28
Ooste(i)nde: Oosteroever	30
Once upon a town	32
Hedendaags omgaan met erfgoed	34
Concertgebouw Brugge: een open huis	36
PechaKucha #4	38
7 Metamorfoses in Brugge	40
Jonge architecten aan het woord #3	42
Natura Naturans (Vers une nature)	44
Kalender	46
Vraag en antwoord	48
Colofon	68

Dag ventje met de fiets op de vaas
met de bloem
ploem ploem

dag stoel naast de tafel
dag brood op de tafel
dag visserke-vis met de pijp

en
dag visserke-vis met de pet
pet en pijp
van het visserke-vis
goeiendag

DAA-AG VIS
dag lieve vis
dag klein visselij mijn

Het gedicht 'Marc groet
's morgens de dingen' is
haast letterlijk *poëzie van
de alledaagsheid*. Marc,
vermoedelijk een klein jongetje,
groet in de ochtend de dingen
rondom zich. Er is veel meer.
Het gaat niet enkel over kleine
dagdagelijkse dingetjes, het gaat
over verwondering, over oog
voor detail, over het waardevolle
van die kleine dingen, waardevol
genoeg om ze te begroeten. Het
gaat over verbeelding, los van
de geschreven en ongeschreven
regels van de maatschappij.
Alles wordt mogelijk. Het wordt
een rijke, creatieve en boeiende
wereld net door het opmerken
van die evidenties, die plotseling
in het daglicht komen te staan en
anders worden bekeken, anders
worden geïnterpreteerd. De
kleine dingen van het leven, van
de alledaagsheid. Het ontroert.

Het wordt plotseling herkenbaar.
Eenvoudig. Naïef. Volmaakt
onbevangen. Wat we doorheen
de tijd als vanzelfsprekend
aannamen, is uiteindelijk toch
niet meer de gewoonste zaak
van de wereld, maar wordt
een voorrecht, een nieuwe bron,
een nieuwe manier van kijken,
een nieuwe manier om met
de dingen om te gaan.

Kunnen we dit overbrengen naar architectuur? Kunnen we alledaagsheid dezelfde verwondering toeschrijven? Hoe kan dit geïnterpreteerd worden? Het woord leunt enerzijds nauw aan bij *banaliteit*, maar draagt anderzijds ook de schoonheid van de dagelijkse handelingen in zich.

Is het niet de taak van een architect om deze dagdagelijkse handelingen vorm te geven? Zoals maf architecten schrijft: "We beseffen dat we als architecten een niet te onderschatten invloed hebben op het alledaagse leven. Daarin schuilt voor ons in de eerste plaats de *poëzie van de alledaagsheid*. We geven mee vorm aan woningen, werkomgevingen en publieke gebouwen die elke dag opnieuw het ruimtelijk kader vormen voor verschillende gebruikers."

Collectief Noord gebruikt de term *dagdagelijks* als één van de vier thema's waaronder hun website is georganiseerd. *Dagdagelijks* staat naast *voetafdruk*, *typetrommel* en *ironie* en wordt als volgt omschreven: "Elk gebouw geeft uitdrukking aan het spanningsveld tussen de abstractie van een architectonische ambitie en de concreetheid van het dagdagelijkse. Gebouwen met te veel architectonische ambitie zijn evenmin interessant als gebouwen met te weinig. Inspiratie is niet gebonden aan vakernst. Alles wat ooit gebouwd werd, kan in zijn letterlijkheid (of zelfs banaliteit) inspirerend werken. De inspiratie door het dagdagelijkse

1 Paul Robbrecht verkiest het woord *dagdagelijksheid* boven *allegaadsheid*, zie p. 51.

2 Essay *Architectuur als overlevingskans*. Geert Bekaert, gepubliceerd in het cultureel maatschappelijk maandblad STREVEN.

relatieveert het discours van de specialisten over hun artefacten. Het gebouw dat naar het dagdagelijkse refereert, ontsnapt aan het label: architectuur voor architecten. De fascinatie voor het dagdagelijkse brengt echtheid en authenticiteit in gebouwen en klaarheid en oprechtheid in het debat erover." Ook voor Paul Robbrecht schuilt er in de dagdagelijksheid een dynamiek en een rechtmatige zoektocht naar het nieuwe, het andere en het onverwachte.¹

Architectuur in Vlaanderen kent de laatste jaren heel wat waarde-ring buiten de landsgrenzen: ARCH+ wijdt een tijdschrift met de titel 'Normcore' aan de allegaadsheid van architectuur in Vlaanderen, de tentoonstelling *Maatwerk Massarbeit* in Frankfurt belicht het maatwerk, de precisie en het vakmanschap in Vlaamse en Nederlandse architectuur van de voorbije 30 jaar, de lezingenreeks in Keulen *The art of everyday life – Architecture from Flanders and Brussels* zoomde in op de Vlaamse architectuurecultuur, om er maar een paar op te noemen, A+U brengt regelmatig Vlaamse architectuur...

Waar ligt het aan? Wat maakt architectuur in Vlaanderen populair? Ligt het aan de beperkte bouwbudgetten die tot creativiteit met materialen en bouwoplossingen noopten? Ligt het aan het langzame ontluiken van een bewustwording mede mogelijk gemaakt door o.a. het bouwmeesterschap? Aan de complexe sites en ingewikkelde regelgevingen die architecten erin getraind heeft binnen deze moeilijkheidsgraden eenvoudige oplossingen te vinden? Aan het feit dat de architect in Vlaanderen geen behoefte heeft om met zijn architectuur te schreeuwen, maar eerder opteert voor authenticiteit dan originaliteit?

Leo Van Broeck verwijst in dit verband naar het inzetten op kwaliteit in de plaats van op vorm. "Met gezond verstand de juiste middelen gebruiken om maatschappelijke meerwaarde te genereren in de plaats van 'origineel' of vernieuwend te willen zijn". Hij verwijst hierbij naar een citaat van Jim Jarmusch: "Nothing is original" (zie p. 50), met in datzelfde citaat een verdere verwijzing naar Jean-Luc Godard: "It's not where you take things from – it's where you take them to."

Zijn de volgende woorden van bOb Van Reeth niet ontzettend relevant? "Allegaadsheid: Ik vermoed dat het zoeken is naar het stille antwoord op de bestaanswil van de opdracht, de noodzaak ervan, de *raison d'être*. Nobelee eenvoud, stille grandeur."

Christophe Van Gerrewey drijft het nog verder door te stellen dat het ideaal van Geert Bekaert is te komen tot een besef dat er maar één zinnig existentieel project bestaat en dat is de architectuur:² "Als de oude droom van de verzoening tussen hoge en lage cultuur, tussen

3 Referentie naar een recensie van het boek *The Uses of Decoration. Essays in the Architectural Everyday* van Malcolm Miles werd in 2000 uitgegeven bij John Wiley & Sons Ltd., geschreven door Dieter De Clercq in *De Witte Raaf*.

theorie en praktijk, tussen onbewustzijn en inzicht, tussen verhevenheid en alledaagsheid, ergens werkelijkheid kan worden, dan is dat in het domein van de architectuur.”

Reeds in 1947 schreef Henri Lefevre in *Critique de la vie quotidienne* over het alledaagse, over het terugvinden of het creëren van de grootsheid van het dagelijkse leven. Herontdekt in de jaren '90 ontstaat er in de theorievorming rond architectuur en stedenbouw een groeiende aandacht voor het begrip *alledaagsheid*! Talrijke publicaties zien het daglicht onder de noemer Architecture of the Everyday, The Everyday and Architecture en Everyday Urbanism... Sedert de jaren '90 is er een groeiende aandacht voor de toe-eigening en transformatie van de stedelijke, publieke ruimte door de gebruikers, die deze ruimte daardoor zelf betekenis en identiteit kunnen verlenen.³

Archipel acht het boeiend om een werkjaar lang stil te staan bij het alledaagse, bij het dagdagelijkse, bij de verwondering van kleine dingen, ...

Het werkjaar omvat diverse activiteiten, gesprekken, lezingen, ontmoetingen, bezoeken, ... die in zekere zin via het thema *poëzie van de alledaagsheid* ontstaan zijn en hun zin gevonden hebben. Het ligt evenwel niet in onze bedoeling elke activiteit te screenen op haar relevantie ten aanzien van het thema, maar we scheppen een kader. Graag lichten we hierbij ons verdere werkjaar toe.

Poëzie van ontmoetingen

We starten het werkjaar met een nocturne, een nieuwjaarsreceptie, een ontmoetingsavond tussen twee generaties architecten in het Design museum Gent. Archipel droomt al heel lang van mondelinge archivering in de vorm van interviews met architecten en vond een bondgenoot in Studio Fragile, geleid door Carl Bourgeois. Studio Fragile maakt deel uit van de architectuuropleiding aan de KU Leuven, Faculteit Architectuur, Campus Sint-Lucas Gent en Brussel. Studenten gewapend met passie, nieuwsgierigheid en enthousiasme gaan aan de slag met camera en microfoon. Vanuit hun architectuuropleiding brengen ze duo-interviews, waarbij een jongere generatie praktijkdocenten in gesprek gaat met haar helden uit het verleden. Wat waren de uitdagingen en de sleutelconcepten binnen ontwerpen in de jaren '70-'80 en hoe verschillen ze met de hedendaagse? Welke invloed oefent het architectuurdiscours en haar kristallisatie via diverse beroepspraktijken uit op het onderwijs? En is dit vandaag anders dan vroeger?

4 Geert Van Der Speeten schreef daags na het overlijden van Geert Bekaert op 13.09.2016 een artikel getiteld *Architectuurstem met gezag* in De Standaard.

In samenwerking met Archipel, het Design museum en in afstemming met architectuurarchieven zoals het CVAa krijgen de studenten een professioneel kader waarbij het resultaat van hun leertraject onmiddellijk ten dienste staat van een publieke agenda. Deze interviews worden getoond in het Design museum Gent in zaal Louis XVI tot 5 maart 2017. Vanuit het *Lichtbed*, ontstaan uit een samenwerking tussen 51N4E en Chevalier-Masson en Julie Van den Broucke, kijk je naar duo-gesprekken tussen Jan De Vylder en Jos Van Driessche, Mira Sanders en Paul Gees, Karel Wuytack en Johan Van Geluwe, Koen Deprez en Luc Deleu, en ten slotte tussen Dag Boutsen en Lucien Kroll.

Architectuurkritiek: voor iedereen?

Bij het overlijden van Geert Bekaert in september 2016, schreef journalist Geert Van Der Speeten in De Standaard het volgende: "Geert Bekaert leerde Vlaanderen naar architectuur kijken. De criticus en docent overleed op 88-jarige leeftijd. In meer dan duizend opstellen verdedigde hij architectuur als een kwestie van gezond verstand."⁴ Als een vorm van hommage bekijken we in februari de rol van architectuurkritiek in het huidige architecturale klimaat. Geert Bekaert (1928-2016) lag aan de basis van een ruimere blik op architectuur in Vlaanderen sedert de jaren '60. Hij heeft het kritisch duiden van architectuur een publieke rol toegemeten door dit multimediaal toegankelijk te maken via tijdschriften, video, boeken, TV edm. Welke erfenis liet hij achter? Christophe van Gerrewey, veelzijdig essayist en architectuurcriticus, schreef een doctoraat over Geert Bekaert en is een bevoorrechte getuige. Hij geeft een historische inleiding, een hommage.

Bestaat er nog vergelijkbare architectuurkritiek vandaag? Teksten, beelden en meningen over architectuur zijn overal te zien. Websites, blogs, platforms en interest groups ventileren voortdurend hun ideeën en controverses met betrekking tot de gebouwde omgeving. Professionals en amateurs genereren een niet aflatende informatiestroom over projecten en gebouwen. Lara Schrijver, docente architectuurkritiek, neemt ons mee doorheen de ontwikkelingen van de laatste decennia.

Is architectuurkritiek nog steeds toegankelijk voor iedereen? Deze avond vindt plaats in de prachtig vormgegeven bibliotheek van de Vakgroep Architectuur en Stedenbouw, Ugent, waar ook de immense collectie boeken van Geert Bekaert een thuishaven heeft gevonden. De bibliotheek is vormgegeven door Office Kersten Geers en David Van Severen.

Impact van een visie

Ooit werd het bouwmeesterschap in het leven geroepen om het architectuurbeleid in Vlaanderen vanuit een langetermijnvisie vorm te geven als reactie op het weinig geconcentreerde en vaak chaotische beleid dat in Vlaanderen bestond. In 1998 werd bOb Van Reeth als eerste Vlaams Bouwmeester aangesteld, met als centrale missie de architecturale kwaliteit van de gebouwde omgeving te bevorderen. Tijdens zijn zesjarig mandaat benadrukte Van Reeth vooral de verantwoordelijkheden van de opdrachtgever naar kwaliteitsvolle architectuur toe. Het was een bewuste keuze van de eerste Vlaamse Bouwmeester om niet zelf te bouwen, maar om de opdrachtgever bij te staan in de selectie van een ontwerper. Zowel het takenpakket als het team van de Vlaamse Bouwmeester werden tijdens deze eerste zes jaar van het Bouwmeesterschap sterk uitgebreid. Intussen werd een heel parcours afgelegd, mede dankzij Marcel Smets en Peter Swinnen. In 2016 is Leo Van Broeck aangesteld als vierde Vlaams Bouwmeester. Vanuit een sterke bezorgdheid voor klimaat en ecologie brengt hij een duidelijke boodschap aangaande de uitdagingen waar Vlaanderen voor staat. Hij pleit voor verdichting en gemotiveerde hoogbouw, ook in landelijke gebieden. Begin maart modereert Filip Canfyn een vraaggesprek tussen bOb Van Reeth en Leo Van Broeck over de impact van een visie.

Jonge Architecten aan het woord #2

Archipel is er fier op om doorheen zijn bestaansgeschiedenis steeds aandacht te hebben gehad voor jong talent. Archipel wil dit blijven doen door aan de jonge generatie talentvolle architecten een podium te bieden om hun architectuur, die een bijdrage levert aan de hedendaagse en toekomstige samenleving, ten toon te spreiden. Drie boeiende jonge architectenbureaus hebben elk op een verschillende manier een fijngevoelige affiniteit met bouwen, met programma, met de maat van de mens en zijn dagelijkse handelingen. FELT Architecture & Design – Jasper Stevens (1985) & Karel Verstraeten (1985), Atelier Vens Vanbelle – Dries Vens (1981) & Maarten Vanbelle (1978), Dertien12 – Peter Bernaerts (1976), Lennart Claeys (1976), Tom Gantois (1976): drie lichten architecten die het architectuurlandschap van vandaag mee vormgeven en onderbouwen. Gezien we zo veel mogelijk opteren om lezingen op locatie te organiseren – Archipel wil immers de ruimtelijke en zintuiglijke ervaring centraal stellen – gaat deze reeks *Jonge Architecten #2* einde maart door in Brugge, in een gebouw van Dertien12.

Poëzie van een dialoog: VRT & RTBF

Zowel de VRT als de RTBF gaan een nieuw huis bouwen. Voorlopig huizen beide omroepen nog samen. In de toekomst zullen ze elk in een apart omroepgebouw zetelen, en dit zij aan zij op dezelfde site aan de Reyerslaan te Brussel. De wedstrijd voor het VRT-gebouw werd gewonnen door het team Robbrecht & Daem / Dierendonckblancke. Een gebouw dat door volgende twee uitspraken mooi omschreven kan worden: "wat we eigenlijk proberen te doen is basismaterialen, basisdetails zodanig verzorgen dat ze een bijzonder karakter krijgen" (Alexander Dierendonck) en "wij willen niet speciaal zijn" (Paul Robbrecht). Enkele maanden later wint een Brussels team MDW / V+ het project voor RTBF, in concurrentie met internationale namen als BIG, Lacaton-Vassal, Rudy Ricciotti / L'Escaut en Office KGDVS. Geen exuberant project of mediapaleis, maar wel een duurzaam project, une Maison de Média, in harmonie met het ontwerp voor de VRT. Wat beide projecten bindt, is het zoeken naar poëzie in de functionaliteit, poëzie in de rationaliteit, met oog voor ruimte, voor beleving, voor ontmoeting, voor alledaagsheid. Beide gebouwen zijn open, subtiel en hebben elk een eigen sterke persoonlijkheid. Beide bureaus stellen hun project voor en gaan in gesprek over de ontmoeting van beide gebouwen op de site.

Size doesn't matter

In de maand mei trekken we naar de Droogloodsen van Wienerberger in Kortrijk: een werk van de hand van studio lens^oass architecten, voor de lezing *Size doesn't matter* over eigen werk. Het wordt een lezing met grote verhalen over kleine en intense projecten. Het werk van studio lens^oass architecten getuigt gelijktijdig van een sterk conceptuele benadering en van een beheersing van de gekozen materialen. Het *allegaagse* wordt verheven door een doorgedreven omgang met materie, met detail, met ruimtelijkheid, waarbij de grenzen duidelijk afgetast worden. De droogloodsen op de site van de 'Tuileries du Littoral' in Kortrijk werden in 1924 opgericht door Ernest Dumolin. De restwarmte van de bakovens van de pannenkoekfabriek werd via een ontdubbelde vloer door loodsen gejaagd waar de geperste natte dakpannen lagen te drogen. Dit principe vond navolging tot ver buiten ons land. In het midden van de jaren '60 werden de loodsen vervangen door moderne installaties. De site is een *lieu de mémoire*, mensen hebben er gewoond, gewerkt en zich bijgevolg gehecht aan architectuur en omgeving. De visuele impact van deze 'bijna ruïne' in het landschap is de architecturale insteek om het industriële erfgoed in zijn ongereptheid te bewaren. Door in de loodsen een stalen

5 Tekst over droogloodsen afkomstig van studio lens°ass architecten.

vakwerkstructuur te plaatsen en zo de stabiliteit ervan te waarborgen, kon het gebouw een andere bestemming aan. Een precieze kleurkeuze en type van raamprofielen, het ten opzichte van de gevel terugleggen van nieuwe raampartijen in combinatie met conservatie, verzoenen ruïne en herbestemming. Overigens werden de oorspronkelijke ramen niet op manshoogte ontworpen en is er anderhalve bouwlaag nodig om een normale verdieping te bouwen.⁵

Ooste(i)nde: Oosteroever

In juni werken Archipel en Oostende Werft samen aan een daguitstap naar de Oosteroever in Oostende. Het is een complexe wijk met daarin een havengebied, een duinlandschap, een bestaande woonwijk en de herontwikkeling van een bestaand havengebied en bedrijventerrein. Dit gebied moet zich ontwikkelen tot een volwaardig stadsdeel dat een nieuw karakter toevoegt aan Oostende: een asymmetrie met centraal de haven. In het Globaal Masterplan is gekeken naar de nieuwe inpassing van dit gebied in Oostende, de invulling en betekenis van de openbare ruimte en de inpassing van de bestaande ontwikkelingen op Oosteroever. Met de *Oosteroever* wordt het volledige Oostendse grondgebied ten oosten van de havengeul gevat, dat de grenzen van projectontwikkeling sterk overschrijdt, met het uitwerken van de Oosteroeverduinen en een visie op openbaar domein, tot een volwaardig stedelijk weefsel waarbinnen de sociale dynamieken en relaties tussen de verschillende wijken (oude vuurtorenwijk, villawijk, nieuwe Oosteroever) bijzondere aandacht krijgen. Het multidisciplinaire karakter, waarbij de aandacht niet enkel gaat naar het bouwen maar ook naar diverse economische, ecologische en sociale aspecten, geeft extra kansen aan de buurt. Kenmerkend voor de Oosteroever is de aanwezigheid van een ongerept natuurgebied met duin en zeelandschap. De Oostendse Oosteroever heeft tevens een schat aan historisch roerend en onroerend maritiem en militair erfgoed (Fort Napoleon, de batterijen Hundius, De Halve Maan, en de verschillende bunkers), ook de authentieke slipway en de RYCO – één van de oudste jachthavens van Europa. Karel Vanackere (directeur AGSO) en architectenbureau Conix RDBM geven een toelichting waarna architect-stedenbouwkundige Marc Martens ons meeneemt op een intense, boeiende wandeling doorheen de geschiedenis van de site.

Once upon a town

In juni trekken we ook nog in het voetspoor van Lieven Achtergael naar de indrukwekkende site van het Militair Hospitaal in Antwerpen. De lezing *Once upon a town* wordt een essay over aangepaste hedendaagse stedelijkheid, een stedelijkheid die zich focust op het raakpunt tussen open ruimte en architectuur. De kracht van het bureau Achtergael Architecten ligt in de grote diversiteit: masterplanning, stadsontwerp, publiek-private samenwerkingen, stedenbouwkundig onderzoek, residentiële, culturele, kantoor- en publieke gebouwen... Kenmerkend is het hoge ambitieniveau, zowel voor grote als kleine projecten, voor de grote maat en het kleine detail, zowel tijdens ontwerpproces als tijdens uitvoering. De algehele kwaliteit begint bij kritisch onderzoek van het programma van eisen en de wijze waarop de architectuur zich verhoudt tot zijn omgeving en zich kadert binnen de ruimtelijke en functionele context. De site van het Militair Hospitaal Antwerpen vormde door het militaire karakter van de plek jarenlang een ontoegankelijke, afgesloten enclave en een blinde vlek in het collectieve geheugen. De herbestemming van de site betekende de unieke kans om een operatie van stadsvernieuwing uit te voeren op een terrein met een aanzienlijke oppervlakte en dito mogelijkheden, zowel intern als voor de omgeving.

Hedendaags omgaan met erfgoed

Op zondag 10 september zetten duizenden monumenten in Vlaanderen traditiegetrouw hun deuren wijd open. Ook in Gent organiseert de Dienst Monumentenzorg & Architectuur een boeiende dag. Archipel wil donderdagavond, voorafgaand aan Open Monumentendag, een aanloop nemen en drie renovatieprojecten in de kijker stellen die op een hedendaagse wijze geslaagd omgaan met erfgoed. Drie projecten die in de diepte worden toegelicht door hun respectievelijke architecten: wat waren de moeilijkheden, wat was de visie, hoe omgaan met het verleden, hoe bepalen van keuze technieken en materialen ...? Het eerste project is van het Gentse architectenbureau Archipl: het hoofdkantoor van het Wit-Gele Kruis in Ledeborg, een reconversie van een laat 19de-eeuws pakhuis tot dienstverlenende kantoren. Deze herbestemming is een voorbeeld van hoe scherp en subtiel om te gaan met verlaten industrieel erfgoed. Het tweede project &Other Stories in de Veldstraat, van de hand van Abscis Architecten, hervormt twee historische, maar sterk verouderde en onderbenutte winkelpanden in hartje Gent: een optimalisatie van de winkelruimte door het creëren van een open winkeloppervlakte en het (her-) benutten en opwaarderen van de bovenliggende woonverdiepingen

en de kelder. Het derde project omvat de restauratie en renovatie van de Vooruit, een samenwerking van restauratie-architect Wouter Callebaut en DIAL architecten. De Vooruit, een beschermd monument met een rijke, 100 jaar oude geschiedenis, fungeert als bruisende ontmoetingsplek en als centraal platform in een rijk netwerk van artiesten en organisaties uit tal van sectoren. Ook de architectuur bouwt verder op een verleden van vernieuwing en maatschappelijk engagement.

Concertgebouw Brugge – een open huis

Het Concertgebouw Brugge wordt een open huis. In 2002 opende het Brugse Concertgebouw de deuren. De architecturale parel van Paul Robbrecht en Hilde Daem werd snel een bruisende ontmoetingsplek voor kunstliefhebbers, artiesten en de bedrijfswereld uit binnen- en buitenland. 15 jaar later, meer precies vanaf september 2017 zet het Concertgebouw zijn deuren nog meer open om ook overdag zijn geheimen prijs te geven. Voor de openstelling van het gebouw en zijn vele verhalen werken NU-architectuuratelier en KAB Mathilde Geens een scenografie uit. De inkomhal wordt een karaktervolle, actieve trekpleister en wordt het vertrekpunt van een rijk belevingsparcours doorheen het intrigerende gebouw. Deze scenografische wandeling verkent het gebouw en toont de professionele werking van een concertzaal en de imposante akoestiek, de bijzondere kamermuziekzaal, de indrukwekkende kunstcollectie die permanent met de architectuur is verbonden en interactieve klankkunstinstallaties en heeft als eindpunt het dakterras dat uitkijkt over de stad en haar omgeving. Alles samen een unieke en zintuiglijke ervaring voor jong en oud. Archipel werkt mee aan het openingsfeest op zondag 17 september!

PechaKucha #4

Bij Archipel wordt PechaKucha, waarbij een tiental jonge architectenbureaus hun werk in een bijzonder format brengen, met deze vierde editie een echte traditie. We gaven in 3 edities 33 jonge Vlaamse bureaus een podium voor een zeer groot jong publiek.

PechaKucha is een concept dat in 2003 in Japan zijn oorsprong vond en sindsdien wereldwijd is verspreid. Een uiteenzetting volgens het PechaKucha concept houdt in dat sprekers – elk in 20 slides, 20 seconden per slide – vertellen wat hen inspireert en wat hun visie is op het onderwerp. Op deze wijze wordt het publiek aan een vaardig tempo geprikkeld met inzichten en ideeën en dit in een visuele, to-the-point

presentatie. Een dynamische avond vol bruisende ideeën van jonge bureaus die een platform krijgen om hun werk aan het ruimere publiek bekend te maken.

Voor de editie van 2017 zijn 10 jonge bureaus aangeschreven met de vraag om eventueel aan de hand van hun werk te reflecteren over de poëzie van het alledaagse: AgwA (Brussel), BEL Architecten (Antwerpen), Burobill (Brussel), Petillon Ceuppens architecten (Antwerpen), Label Architecture (Brussel), Marcel (Antwerpen/Geraardsbergen), Ouest architecten (Brussel), Studiobont (Gent), Vers.A (Brussel), Ploeg architecten (Drongen).

Architectuur als versteende muziek: 7 metamorfoses in Brugge

Begin oktober organiseert Archipel een activiteit binnen het seizoensthema *Metamorfose: transformaties/bewerkingen* van het Concertgebouw Brugge. Paul Robbrecht verhaalt hoe via kleur, ritme en beweging in het gebouw wordt aangebracht en hoe dit leidt tot een muzikaal aspect. “In het Concertgebouw in Brugge ontstonden de kleuren toen ik in een boek over het kleurgebruik bij Le Corbusier aan het bladeren was. Ik was getroffen door het woord *Farbenklavier*. Ook in het Engels noemt men een kleurenrij *a colour piano*. Een kleurenpiano: daar moesten we wel iets mee doen in Brugge. Kleur is een picturaal alibi. Een aanwezigheid die een eigen subversief verhaal inbouwt tegenover de zwaarte van architectuur. Maar ook een fluidum, een lichte toets, een vorm van muzikaliteit. Goethe heeft het ooit gezegd: architectuur is versteende muziek.”⁴ Zoals muziek het ontwerp van Robbrecht & Daem transformeerde, zo zetten wij zeven metamorfoses in de kijker, waarbij op een hedendaagse manier met de historische context van Brugge omgegaan wordt. Zeven projecten worden door de architecten toegelicht: de Republiek (Dertien 12), project Ruth Sint-Jacobsstraat (Urbain architectencollectief), het Gouden Boom project (3 architecten), school De Springplank (Studio Thijs Vermeulen i.s.m. Carton123), historische diephuizen (Atelier Tom Vanhee), Huyze Hertsberge (Viérin Architecten), 't Zand, (Architectuurbureau West 8/ingenieursbureau Snoeck & Partners).

Jonge architecten aan het woord #3

Traditiegewijs co-organiseert Archipel eind oktober een architectuurlezing binnen de Week van het Ontwerpen, samen met Intercommunale Leiedal en Designregio Kortrijk. Week van het Ontwerpen toont van 20 tot 22

oktober 2017 met de expo 'We are the next generation' een selectie van de beste studentenprojecten uit het creatieve Vlaamse ontwerp onderwijs in de Budafabriek. In het kader van de reeks *Jonge architecten aan het woord* selecteerden we drie veelbelovende jonge bureaus uit de regio, die elk hun werk voorstellen: Klarté architecten (Kortrijk), maf architecten (Wevelgem) en Maes & Vandelannoote (Kortrijk).

Kunstendag voor kinderen

De derde zondag van november organiseert Archipel voor de vijfde maal een workshop naar aanleiding van de Kunstendag voor Kinderen. Op die dag kunnen families met kinderen tot 12 jaar in heel Vlaanderen en Brussel kennismaken met kunst. Dat kunst, architectuur en ruimtelijke ordening deel uitmaakt van de leefwereld van kinderen en jongeren is evident. Toch wordt hier slechts sporadisch aandacht aan gegeven. Archipel neemt dit jaar de kinderen mee op ontdekkingstocht binnen een gekend gebouw. Kinderen zijn immers heel ontvankelijk voor inzichten in onze omgevingsruimte. Hoe ervaren kinderen architecturale ruimten? En krijgen we een kijkje achter de schermen? We gaan op tocht en maken er nadien een mentale en creatieve mapping van.

Natura Naturans (Vers une nature)

Eind november trekken we naar een gloednieuw gebouw met een lange ontstaansgeschiedenis: de stadsbibliotheek De Krook in Gent van de hand van Coussée en Goris i.s.m. RCR Architectes. Na een bewogen eerste fase in 2004, worden er in een hernieuwde wedstrijd voor de nieuwbouw, renovatie en herbestemming vijf teams geselecteerd: Schmidt Hammer Lassen, Toyo Ito, Van Berkel en Bos, tv RCR Architectes – Coussée en Goris en tv Mateus – Beel. Het winnende project van het Vlaams-Catalaanse team vertrekt vanuit een zeer sterke relatie tussen het nieuwe gebouw en de verschillende componenten in de ruimere omgeving. Het is een zeer horizontaal ontwerp, opgebouwd uit verschillende niveaus, elk met een eigen functie. De nieuwbouw bevat bovendien een *kreuk* waardoor ter hoogte van Korianderstraat en Platteberg een nieuw openbaar plein ontstaat. De opening van het gebouw vormt de aanleiding om in te zoomen op het werk van Coussée en Goris architecten. Na een rondleiding in het gebouw volgt een lezing onder de titel *Natura Naturans (Vers une Nature)*. Met een citaat van Spinoza onthult Klaas Goris een tipje van de sluier over de insteek van de lezing. "J'estime que par nature naturante nous devons entendre ce qui existe en soi et

ce qui est connu en soi, autrement dit tels attributs de la substance qui expriment une essence éternelle et infinie.”

Langs Vlaamse wegen

Na verre en vaak indrukwekkende Archipelreizen in allerhande uithoeken van onze aardbol willen we *de poëzie van de allegaardsheid* ontdekken in eigen land. We reizen doorheen het Vlaamse land, de eigen streek, eigen taal, ... De overweldigende rijkdom en hoeveelheid van jonge krachtige en boeiende projecten heeft ons op snelheid gepakt. Zoveel verscholen kwaliteit verplicht ons om op te splitsen in twee periodes, twee bestemmingen. Twee ontdekkingsreizen van 5 à 6 dagen. Eind mei gaan we richting West: van het Land van Aalst tot Bachten de Kupe. In de herfstvakantie willen we het Hageland, de Kempen, Limburg ontdekken. En alles onderweg. De grote centra Brussel, Antwerpen en Gent laten we voorlopig links liggen. Het wordt een zeer divers programma zowel in de aard van het werk als in de tijd: zeer jonge en vaak weinig gekende architecten, naast vaste waarden. Langs Vlaamse wegen...

Dit cahier is opgebouwd uit drie katernen. Naast deze inleidende tekst wordt er in het tweede katern een grafisch overzicht van de meeste lezingen gegeven, aangevuld met een kalenderoverzicht. In het derde katern stelde Archipel aan de protagonisten vijf vragen gerelateerd aan het thema *poëzie van de allegaardsheid* met het verzoek om één of een aantal reflecties, impressies, interpretaties, visies op een eigenzinnige manier te duiden: over de betekenis ervan, over de perceptie ervan in het buitenland, over het gevaar tot fetisjering, over de vertaalbaarheid van theorieën over allegaardsheid naar architectuur toe en over de afleesbaarheid van deze tendens op de historische architectuurlijn in Vlaanderen.

Vanuit de dynamiek van Archipel is het uiteraard mogelijk dat *en cours de route* nog andere events aan het jaarprogramma worden toegevoegd, als bepaalde opportuniteiten zich aandienen. We raden aan het programma via de website www.archipelvzw.be te blijven volgen.

Wij hebben er alvast zin in!
Hera Van Sande

Activiteiten

Poëzie van ontmoetingen

Generatie-interviews

Jan De Vylder en Jos Van Driessche
Mira Sanders en Paul Gees
Karel Wuytack en Johan Van Geluwe
Koen Deprez en Luc Deleu
Dag Boutsen en Lucien Kroll

LOCATIE

Design museum Gent
Jan Breydelstraat 5
9000 Gent

PARTNER

KU Leuven Faculteit Architectuur Campus Sint-Lucas Gent
Design museum Gent

ORGANISATOREN

Carl Bourgeois en de studenten van Studio Fragile KU Leuven
Faculteit Architectuur Campus Sint-Lucas Gent op initiatief van
Archipel als bijdrage tot mondelinge archivering

Hotel de Coninck,
salon Lodewijk XVI
© Design museum Gent

Architectuurkritiek: voor iedereen?

Architectuurkritiek in Vlaanderen
sedert Geert Bekaert

Christophe Van Gerrewey
Lara Schrijver

Dirk De Meyer
Moderator

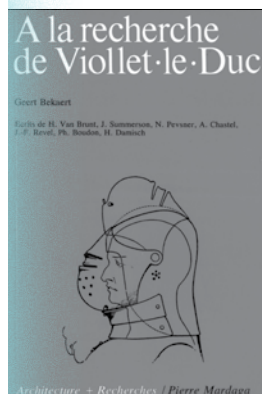
LOCATIE

Bibliotheek Vakgroep Architectuur en Stedenbouw
Jozef Plateastraat 22
9000 Gent

PARTNER

UGent, Vakgroep Architectuur en Stedenbouw
Faculteit Ingenieurswetenschappen en Architectuur

- 1 Geert Bekaert (red.), *A la recherche de Viollet-le-Duc*, Mardaga, Luik, 1980.
- 2 *wonen-TA/BK*, nr.11, juni 1983.
- 3 *Ars Sacra* 58, Tentoonstelling, Sint-Pieterskerk Leuven, 17 mei – 18 oktober 1958.
- 4 N.N., 'Waarover men niet spreekt. Rebels gebruik van het hoogheilig scherm', *HUMO* 1506 (1968), 6-7.
- 5 Geert Bekaert, 'Een toetssteen voor de bouwkunst', *NRC Handelsblad*, vrijdag 26 augustus 1988.
- 6 *Hoog Kortrijk*, Ontwerpwedstrijd Intercommunale Leiedal, Presentatie Rem Koolhaas, 1990, Kortrijk.
- 7 FEA Bibliotheek
- 8 Geert Bekaert, 'Kan, mag en moet de religieuze kunst modern zijn?', lezing, zaterdag 9 maart 1963.
- 9 *Seminar Architecture-Innertown-Government*, 2-5 juni 1975, part 1, lectures, Vakgroep Architectuurgeschiedenis en -theorie, Afdeling Bouwkunde TUEindhoven, Eindhoven, 1975.
- © Archief Geert Bekaert / Vakgroep Architectuur & Stedenbouw, Universiteit Gent

4

7

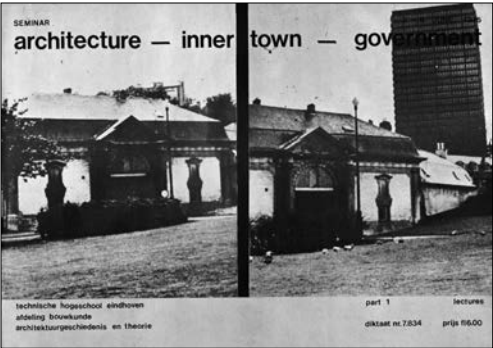
5

8

6

9

Impact van een visie

Bouwmeesterschap
in Vlaanderen

bOb Van Reeth
Leo Van Broeck

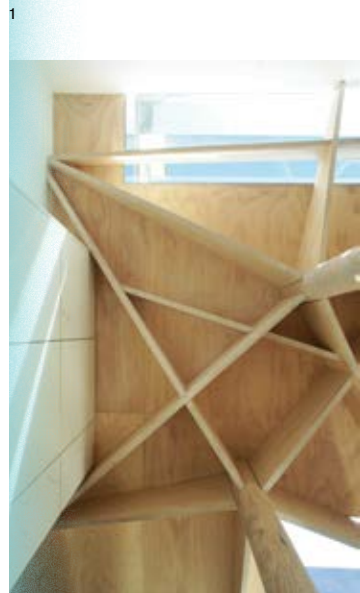
Filip Canfyn
Moderator

open opr
smets
atelier
meesterp
internatio
onderzoe
wonen
productie
studenten
kustlands
systeem
energiela
the territo
herbeste

roep bouwmeester marcel
peter swinnen bwmstr
pilootprojecten advies
proef lage landen 2030–2100
onale werking ontwerp
ek verdichting collectief
labo ruimte onzichtbare zorg
ef landschap terug in omloop
n maken stad metropolitaan
schap 2100 stedelijk
kustatelier diepe geothermie
landschappen ambition of
ory scholen van morgen
mming kerken...

Jonge architecten aan het woord #2

Architectuuratelier Dertien12
Atelier Vens Vanbelle
FELT architecture & design

- 1 Dertien12
Ontmoetingscentrum
Jonkhove
© Tim Van de Velde
- 2 Dertien12
Ontmoetingscentrum
Jonkhove
© Tim Van de Velde
- 3 Dertien 12
School ZOWE Brugge
© Filip Dujardin
- 4 Vens Vanbelle
Hans en Delphine
© Atelier Vens Vanbelle
- 5 Vens Vanbelle
Gewad
© Tim Van de Velde
- 6 Vens Vanbelle
Notariaat
© Tim Van de Velde
- 7 FELT
Behind the curtain
© Bart Kiggen
- 8 FELT
House Gont
© FELT architecture & design

LOCATIE

ZoWe
Barrièrestraat 2d
8200 Brugge

2

3

5

6

7

8

VRT & RTBF

Poëzie van een dialoog
tussen twee mediahuizen

Robbrecht en Daem architecten
Dierendonckblancke

MDW
V+

1

- 1 VRT
Schets
© Robbrecht en
Daem architecten
- 2 Maquettes
© Robbrecht en
Daem architecten
- 3 RTBF
© MDV – V+

LOCATIE

Brussel, NTB

2

3

Size doesn't matter

Grote verhalen over kleine en intense projecten

Bart Lens & Thijs Prinsen
Studio lens°ass architecten

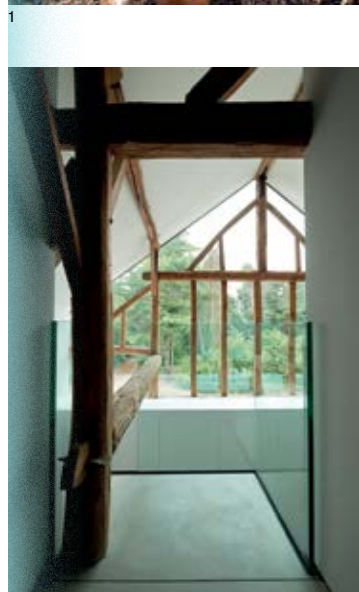
LOCATIE

De droogloodsen
Wienerberger
Kapel ter Bede 121
8500 Kortrijk

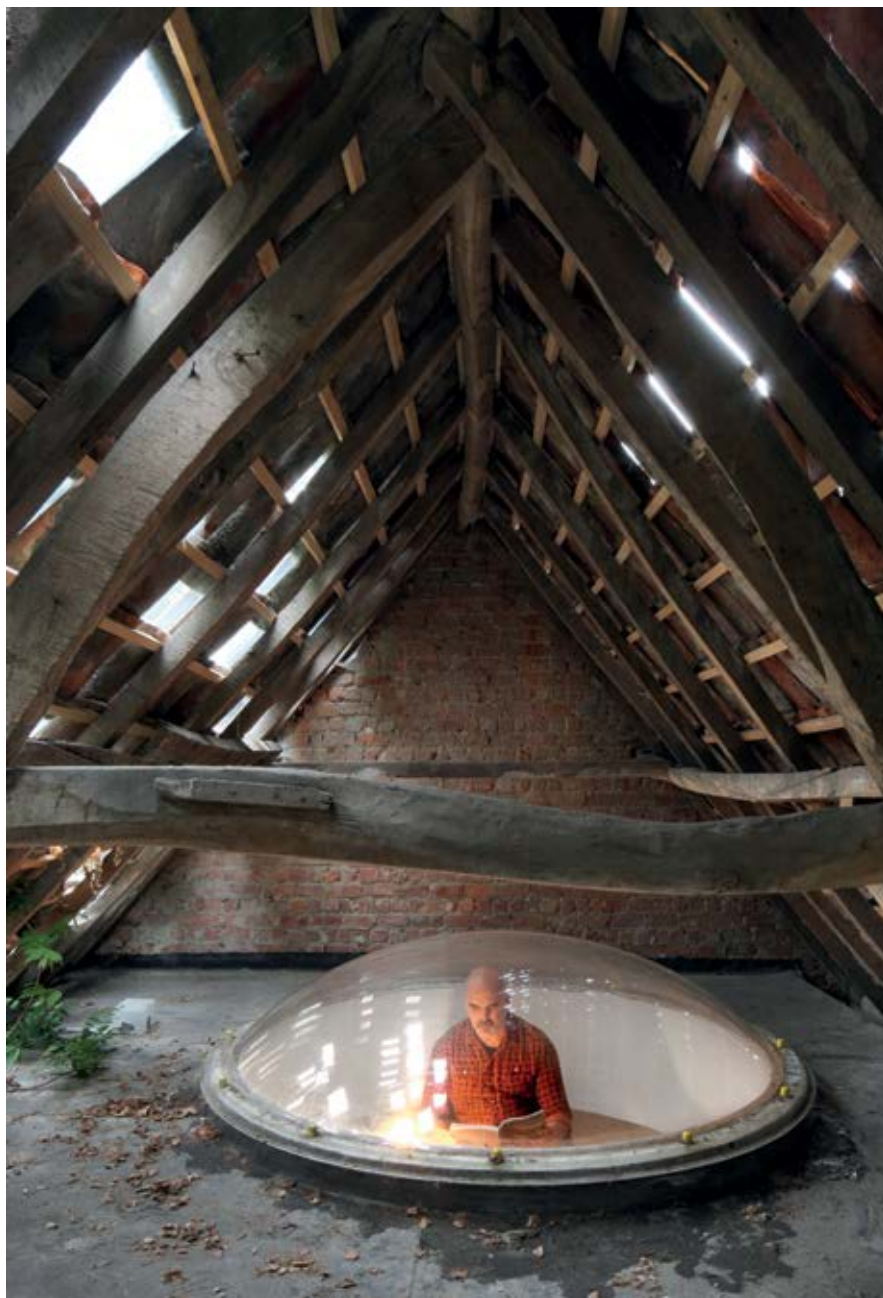
WEBSITE

www.lensass.be

- 1 Kippenhok
© Philippe Van Gelooven
- 2 Daenen Van Osch
© Steven Massart
- 3 Atelier Deinze
© Filip Dujardin

2

Ooste(i)nde: oosteroever

Hoe een stad bouwt
aan zijn identiteit

Marc Martens
Karel Vanackere
CONIX RDBM

LOCATIE

Oostende Oosteroever, NTB

PARTNER

Oostende Werft

WEBSITE

www.oostendewerft.be

© CONIX RDBM

Once upon a town

Lezing over eigen werk

Lieven Achtergael
Architecten Achtergael

LOCATIE

Militair Hospitaal
Antwerpen

WEBSITE

www.achtergael.be

- 1 De Warande
Turnhout
© Filip Dujardin
- 2 Dunglehoff
Lier
© Filip Dujardin
- 3 Politiecommissariaat
Brugge
© Filip Dujardin

2

3

Open Monumentendag in Gent

Hedendaags omgaan met erfgoed

ABSCIS Architecten
Piet Van Cauwenberghe:
&Other Stories

DIAL Architects
Geert Pauwels:
Vooruit

ARCHIPL Architecten
Patrick Lefebure & Koen Dekeyser:
Wit-Gele Kruis

LOCATIE

Gent, NTB

PARTNER

Dienst Monumentenzorg en Architectuur – Stad Gent

Boven

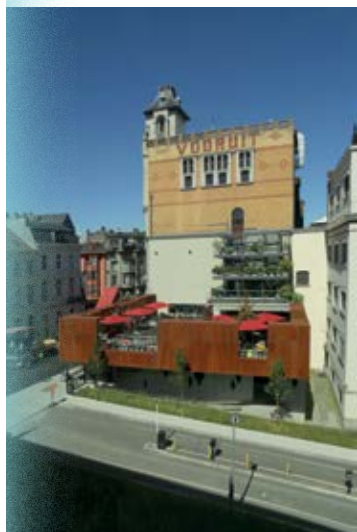
ABSCIS
&OtherStories
© Dennis De Smet
photographs

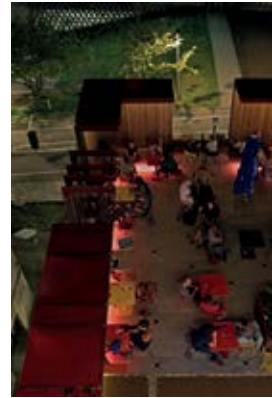
Midden

DIAL Architects
Vooruit
© Reinhart Cosaert
© Jean Louis Alaux
© Michiel Devijver
© Reinhart Cosaert

Onder

ARCHIPL Architecten
Wit-gele kruis
© Filip Dujardin

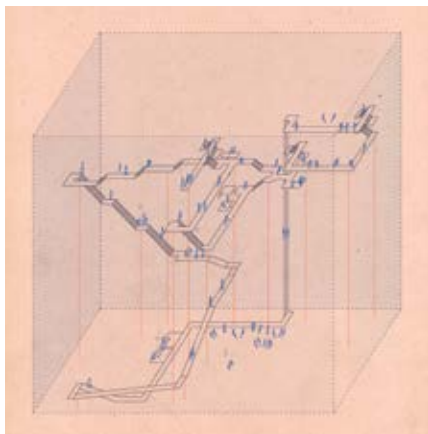

Concertgebouw Brugge Een open huis

Openingsfeest architecturaal
parcours

NU architectuuratelier
KAB Mathilde Geens

LOCATIE

Concertgebouw
't Zand
8000 Brugge

PARTNER

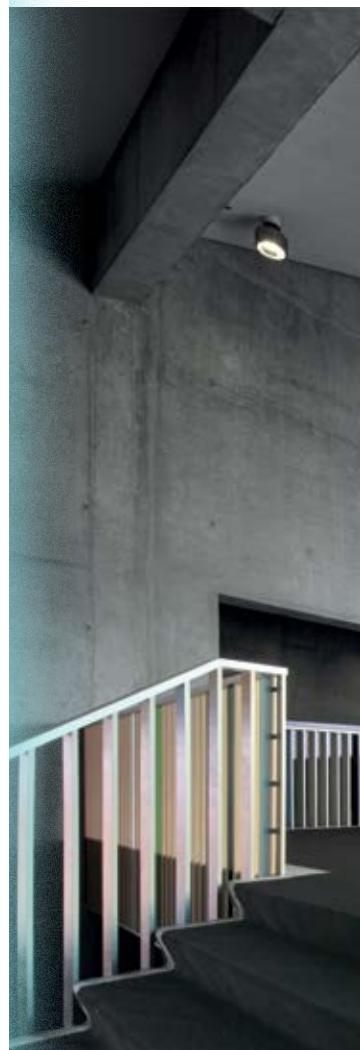
Concertgebouw Brugge

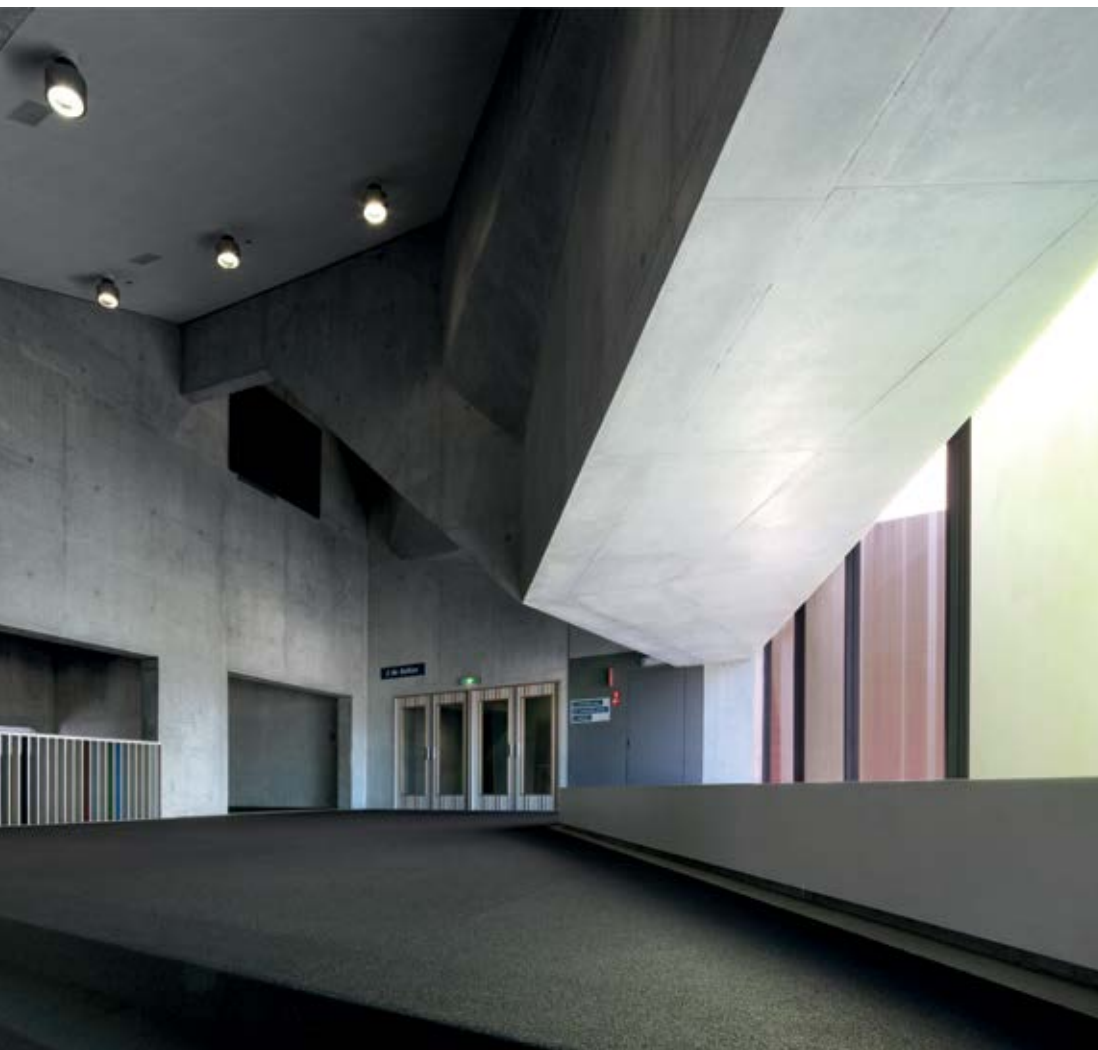
WEBSITE

www.concertgebouw.be

Axonometrie

© NU architectuuratelier
en KAB Mathilde Geens
Concertgebouw
© Filip Dujardin

PechaKucha

Alledaagsheid

- 1 AgwA Brussel
- 2 BEL Architecten Antwerpen
- 3 Burobill Brussel
- 4 Label Architecture Brussel
- 5 Marcel Antwerpen/Geraardsbergen
- 6 Owest Architecten Brussel
- 7 Petillon Ceuppens architecten Antwerpen
- 8 Ploeg Architecten Drongen
- 9 Studiobont Gent
- 10 Vers.A Brussel

LOCATIE

op locatie in Gent

PARTNER

PechaKuchaGhent

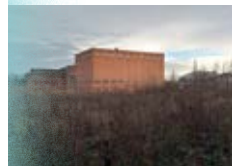
- 1 AgwA
Bredastraat
© Delphine Mathy
Kriekelaar
© MF. Plissart
Prins Dries
© MF. Plissart
- 2 BEL architecten
Huis in Kontich
© Bel Architecten
Watersilo te Beersel
© Luca Beel
- 3 Burobill
Nieuwkinderland Brussel
© Filip Dujardin
Borgerhout
© Stijn Bollaert
Lemonnier Brussel
© Stijn Bollaert
- 4 Label Architecture
Andenne
© Bepictures
Fredy
© Bepictures
© Label architecture
- 5 Marcel
Bock
© Marcel
Here
© Marcel
Suna
© Marcel
- 6 Owest
Claus
© Owest architecture
Justice
© Owest architecture
- 7 Petillon Ceuppens
© Petillon Ceuppens
architecten
- 8 Ploeg Architecten
Schoor
© Amaury Henderick
© Matthias Hemelsoet
- 9 Studiobont
Ganda
© Frederik Vercruysse
Charles
© Studiobont
SPA gevel
© Studiobont
- 10 Vers.A
M Garden Pavilion
© Maxime Delvaux
Taqi
© Tim Vandevelde

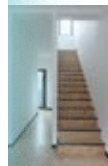
1

3

4

6

8

9

1

1

2

2

3

3

4

4

5

5

5

6

6

7

7

8

8

9

9

10

10

Metamorfose: transformaties / bewerkingen

Architectuur als versteende muziek:
7 metamorfoses in Brugge

- 1 De Republiek
Dertien 12
- 2 Project Ruth Sint-Jacobsstraat
Urbain architectencollectief
- 3 Gouden Boom project
3architecten
- 4 School De Springplank
Studio Thijs Vermeulen
i.s.m. Carton123
- 5 Historische diephuizen
Atelier Tom Vanhee
- 6 Huyze Hertsberge
Viérin Architecten
- 7 't Zand
West 8/Snoeck & Partners

LOCATIE

Kamermuziekzaal, Concertgebouw Brugge

PARTNER

Concertgebouw Brugge

- 1 Dertien12
De republiek
© Dertien12
- 2 UrbainArchitectencollectief
Hoekpand Brugge
© Filip Dujardin
- 3 3architecten
Project De Gouden Boom
© Frédéric Sablon.
- 4 Studio Thijs Vermeulen
i.s.m. Carton123 architecten
De Springplank
© Olmo Peeters
- 5 Atelier Tom Vanhee
Diephuizen te Brugge
© Filip Dujardin
- 6 Viérin Architecten
Huyze Hertsberghe
© Stijn Bollaert
- 7 West8
't Zand
© West 8

1

2

3

4

5

6

7

Jonge architecten aan het woord #3

Architectenbureaus regio Kortrijk

Klarté architecten

maf architecten

Maes & Vandelannoote architecten

LOCATIE

Budafabriek
Dam 2
8500 Kortrijk

PARTNER

Intercommunale Leiedal
Designregio Kortrijk

- 1 Klarté
Project UQ
© Annick Vernimmen
- 2 maf architecten
Nieuwpoort
Jonge architecten aan zet
© maf architecten
- 3 Maes & Vandelannoote
Dokterspraktijk
© Patrick Maes

2

1

3

Natura Naturans (Vers une nature)

Lezing over eigen werk

Klaas Goris
Coussée & Goris architecten

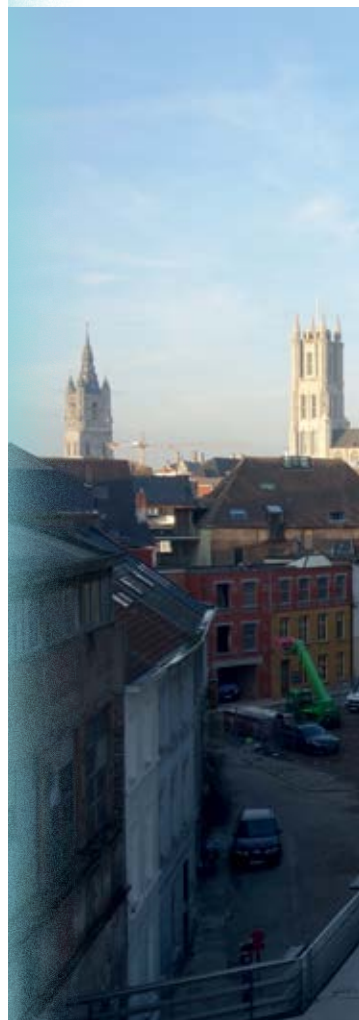
LOCATIE

De Krook
Stadsbibliotheek Gent

WEBSITE

www.coussee-goris.com

© Coussée & Goris architecten

26.01	EXPO
GENT	Poëzie van ontmoetingen
Nocturne bij expo generatie-interviews
21.02	GESPREK
GENT	Architectuurkritiek: voor iedereen?
Architectuurkritiek in Vlaanderen sedert Geert Bekaert
Christophe Van Gerrewey, Lara Schrijver, Dirk De Meyer
02.03	GESPREK
GENT	Impact van een visie
Bouwmeesterschap in Vlaanderen
bOb Van Reeth, Leo Van Broeck, Filip Canfyn
23.03	LEZINGEN
BRUGGE	Jonge architecten aan het woord #2
Dertien12, Vens Vanbelle, FELT architecten
27.04	GESPREK
BRUSSEL	Poëzie van een dialoog: VRT & RTBF
Robbrecht en Daem architecten
Dierendonckblancke en MDW / V+
18.05	LEZING
KORTRIJK	Size doesn't matter
Grote verhalen over kleine en intense projecten
Studio lens°ass architecten
25.05
30.05	UITSTAP	Langs Vlaamse wegen #1
Van het Land van Aalst tot Bachten de Kupe
10.06	LEZINGEN
OOSTENDE	Ooste(i)nde: Oosteroever
Hoe een stad bouwt aan zijn identiteit
Marc Martens, Karel Vanackere, Conix RDBM
15.06	LEZING
ANTWERPEN	Once upon a town
Lezing over eigen werk
Achtergael Architecten

07.09	LEZINGEN GENT	Open Monumentendag in Gent Hedendaags omgaan met erfgoed Abscis architecten, Archipl Architecten, DIAL Architects
17.09	PARCOURS BRUGGE	Concertgebouw Brugge: een open huis Openingsfeest architecturaal parcours
28.09	LEZINGEN GENT	PechaKucha Alledaagsheid
05.10	LEZINGEN BRUGGE	Metamorfose: transformaties / bewerkingen Architectuur als versteende muziek: 7 metamorfoses in Brugge
19.10	LEZINGEN KORTRIJK	Jonge architecten aan het woord #3 Klarté, Maes & Vandelanoot, maf architecten
28.10 02.11	UITSTAP	Langs Vlaamse wegen #2 Het Hageland, de Kempen en Limburg
19.11	EVENT GENT	Kunstendag voor Kinderen Op ontdekkingstocht in gebouwen
30.11	LEZING GENT	Natura Naturans (Vers une nature) Lezing over eigen werk Coussée & Goris architecten
15.12	EVENT GENT	Architectuurquiz

Vraag en antwoord

01 Wat betekent *poëzie* *van de alledaagsheid* in uw werk of voor u?

bOb Van Reeth

Eerste Vlaams Bouwmeester

Alledaagsheid: ik vermoed dat het zoeken is naar het stille antwoord op de bestaanswil van de opdracht, de noodzaak ervan, de raison d'être. Nobeles eenvoud, stille grandeur.

Jeroen Vanacker

Concertgebouw Brugge

Even stilstaan bij het alledaagse kan wonderlijke resultaten opleveren. De werkelijkheid kan transformeren van banaal tot speciaal. Ook in muziek zijn de voorbeelden legio van eenvoudige volkse liedjes die een metamorfose ondergaan in muzikale kunstwerken van formaat. Denk aan Béla Bartók of Gustav Mahler. Of denk aan Bach die een doordeweeks koraal laat uitgroeien tot het fundament van een magistrale cantate. Het is de hand van de meester die het alledaagse verheft tot een poëtische geste van formaat.

Leo Van Broeck

Vlaams Bouwmeester

Inzetten op kwaliteit in de plaats van op vorm. Met gezond verstand de juiste middelen gebruiken om maatschappelijke meerwaarde te genereren in de plaats van 'origineel' of vernieuwend te willen zijn. Jim Jarmusch heeft dit ooit mooi verwoord toen hij sprak over het onderscheid tussen authenticiteit en originaliteit:

"Nothing is original. Steal from anywhere that resonates with inspiration or fuels your imagination. Devour old films, new films, music, books, paintings, photographs, poems, dreams, random conversations, architecture, bridges, street signs, trees, clouds, bodies of water, light and shadows. Select only things to steal from that speak directly to your soul. If you do this, your work (and theft) will be authentic. Authenticity is invaluable; originality is non-existent. And don't bother concealing your thievery – celebrate it if you feel like it. In any case, always remember what Jean-Luc Godard said: "It's not where you take things from – it's where you take them to."

MovieMaker Magazine #53 – Winter, January 22, 2004

Maarten Van Belle
en Dries Vens

Atelier Vens Vanbelle

Wij vragen ons in eerste instantie af hoe je 'allegaadsheid' definieert. We stellen vast dat dit in de praktijk voornamelijk een leitmotief is om bepaalde esthetische keuzes, materiaalkeuzes etc. te bepalen, en we stellen vast dat bepaalde aspecten van de architectuur naar de achtergrond verdrongen worden.

Deze vorm van *allegaadsheid* is wat ons betreft zeer vereenvoudigend en veralgemenend. Het allegaadsse is ons inziens heel persoonlijk, en juist daardoor extreem divers.

In ons werk spelen we vooral in op het unieke en het specifieke, wat een grote diversiteit genereert zowel in verschijningsvorm als in beleving, en aansluit op de 'allegaadsheid' van de plek en de bewoners/gebruikers.

Paul Robbrecht

Robbrecht en Daem
architecten

Ik merk van op enige afstand dat ons werk, zoals een liefde, zich niet meteen wil prijsgeven. Het werk wil niet om aandacht smeken, maar het openbaart zich in de dagdagelijkse beleving. Het wenst dit leven te omhelzen in verwondering. Vandaar dat wij *de* architectuur zonder de zinnelijke aanwezigheid van mensen haast levenloos en betekenisloos achten. In die zin verkiezen wij eerder *dagdagelijksheid* boven *allegaadsheid*. En in die dagdagelijksheid schuilt een dynamiek en een rechtmatige zoektocht naar het nieuwe, het andere en het onverwachte. Vandaar dat wij het als een hoge kwaliteit van een gebouw aanzien wanneer het de status van het wachten tot uitdrukking brengt. Het is duidelijk dat dit mentale wachten niet te verwarren is met verwachten. Is die allegaadsheid/dagdagelijksheid een nieuw soort Biedermeyer? Ooit zo gehoord als een expressie van kleinburgerlijkheid, nu erkend als een kiem van de komende moderniteit. Een moderniteit zonder grootspraak, maar met een groot levensgenoegen en... wat we nu nodig hebben: mededogen.

Christophe
Van Gerrewey

"De echte kritiek van het dagelijkse leven, die als eerste objectief de scheiding tussen het menselijke en de burgerlijke decadentie zal hebben, heeft als belangrijkste implicatie een eerherstel van het allegaadsse. Pas wanneer de mens op weg zal zijn naar eenheid, en naar een samenhangend bewustzijn, en dus kan beginnen met het herwinnen van zijn leven, en het terugvinden of het creëren van de grootsheid van het dagelijkse leven – alleen dan zullen we van tijdperk veranderd zijn. Wij gaan het menselijke te ver zoeken, of te *diepgaand*, in wolken of in raadsels, terwijl het menselijke ons langs alle kanten omringt. Want waar is het dat de echte werkelijkheid zich bevindt? Waar grijpen de echte veranderingen plaats? In de dieptes zonder mysterie van het dagelijkse leven! De geschiedenis,

de psychologie, de menswetenschappen moeten een studie worden van het dagelijkse leven.”

Henri Lefebvre, *Critique de la vie quotidienne* (Parijs: Grasset, 1947)

Kristof Maes en
Pieter Vandelanootte

Maes & Vandelanootte
architecten

Poëzie van de alledaagsheid in architectuur is voor ons het resultaat van het op zoek gaan naar een *eerlijke* architectuur. Een architectuur waar constructiemethode, materialen, interieurdetails *zichtbaar* kunnen blijven en hierdoor zorgen voor sfeer en beleving. Waarom bv. een houten of betonnen draagstructuur wegwerken wanneer deze een aangename textuur en ritme heeft? Door alledaagse materialen (op een niet alledaagse manier) met elkaar te combineren kunnen we interessante ruimtes creëren.

Peggy Geens,
Lien Moens en
Kristien
Vanmerhaeghe

Burobill

Ken je dat moment waarop je kijkt hoe het licht binnenvalt in je huis en je denkt aan hoe mooi het is en dat het precies de eerste keer is dat je het licht zo hebt zien binnenvallen. Het moment van de dag, de stand van de zon, jouw humeur en de positie van het raam of de deur waarlangs het licht binnenvalt, komen samen in één perfect moment dat bijna onmogelijk in woorden is te vatten. Mocht je het al in woorden vatten, zou het geheel van je woorden andere dingen zeggen dan wat de woorden letterlijk betekenen. Woorden, beelden, kunst en architectuur zijn universele talen die al dan niet als communicatiemiddel tussen mensen of groepen kunnen gebruikt worden om dialogen te laten ontstaan. *Alledaagsheid* in architectuur maakt deel uit van een universele taal waarmee een omgeving ingericht kan worden, waarmee de bewoner/gebruiker de dialoog kan aangaan met de architect. De architect kan de *alledaagsheid* aangrijpen om stil te staan bij de vanzelfsprekendheid in onze woon- en leefomgeving. Het vergroot de betrokkenheid, het maximaliseert de toe-eigening en creëert een emotionele, sociaal-psychologische vinding met het geprojecteerde ruimte-ontwerp. Vrij naar een citaat van Pablo Picasso, zou “architectuur in staat moeten zijn om het licht mooier te laten schijnen op het stof van onze Alledaagsheid.”

Harold Fallon

AgwA architecten

Sommigen zien de poëzie van de alledaagsheid als een sentimentalistische voorkeur voor een volkse onvolmaaktheid. Ik zie liever poëzie als de ultieme uitdrukkingvorm die een taal weet te overtreffen, en alledaagsheid als een voorwaarde tot gelaagdheid. Deze gelaagdheid is reeds aanwezig in de opdrachten zelf, in de complexiteit van onze volgebouwde omgeving. Hierop antwoordt een gelaagde ontwerphouding. We hebben oog voor

de unieke krachten of potentiëlen van het gegeven, voor de permanentie van structurele ordeningen en voor de vluchtige details van het alledaagse. Stoutmoedig streven naar de evidentie van een natuurlijk fenomeen. Bescheiden onopgemerkt blijven in het gebruik en in de omgeving.

Mathijs Bekaert,
Pieter-Jan Cierkens,
Dieter Van Bree
en Nick Willems
maf architecten

We beseffen dat we als architecten een niet te onderschatten invloed hebben op het alledaagse leven. Daarin schuilt voor ons in de eerste plaats de *poëzie van de alledaagsheid*. We geven mee vorm aan woningen, werkomgevingen en publieke gebouwen die elke dag opnieuw het ruimtelijk kader vormen voor verschillende gebruikers. Wars van enige esthetiek of materialiteit van de alledaagsheid trachten we om dit kader op een zinvolle manier vorm te geven. We vertrekken steevast vanuit de specifieke wensen van de opdrachtgever; het budget, de omgeving, de typologie,... We weigeren ons daarbij op voorhand te verbinden met een éénduidige stijlopvatting of materialiteit. Architectuur is voor ons telkens een evenwichtsoefening. Ze kan de situatie sturen en het heft in handen nemen, maar kan zich evengoed schikken naar de omstandigheden en zich subtiel op de achtergrond houden. Ze faciliteert en ondersteunt het dagelijkse gebruik, maar geeft er tegelijk ook richting aan. Ze speelt in op bestaande eisen van de opdrachtgever, maar schept tegelijk ook nieuwe mogelijkheden. Ze expliciteert bestaande ruimtelijke relaties, maar introduceert ook nieuwe. Voor ons is het evenwicht tussen het sturende en het ondersteunende karakter van architectuur – dat voor elk project verschillend is –, een zinvolle manier om met het dagdagelijkse om te gaan binnen de ontwerppraktijk. Een ontwerp waarin de gebruiker op vanzelfsprekende wijze zelf zijn weg vindt en waarin hij op nieuwe mogelijkheden stoot, bevestigt, verfrist en verrijkt de dagelijkse beleving. *Alledaagse elementen* zijn voor ons nooit een uitgangspunt. Wanneer we deze hanteren, is dit het gevolg van de gepastheid voor de opdracht, eerder dan een bewuste keuze om ons in te schrijven in een bepaalde stroming. Het couranter gebruik van alledaagse elementen in architectuur opent wel een spectrum van nieuwe mogelijkheden. Degelijkheid en praktische uitvoerbaarheid zijn hierbij echter belangrijke randvoorwaarden die voor ons minstens even uitdagend zijn als de specifieke esthetiek.

Caroline Vanbiervliet
en Stéphanie
Breughe
Klarté architecten

Het werk van Klarté Architecten is een zoektocht naar eenvoud, duidelijkheid, transparantie. Dit vertaalt zich in een architectuur met een eenvoudige vormtaal en eerlijk materiaalgebruik. Alledaagse, klassieke materialen worden op een moderne manier toegepast. Door een verregaande

detaillering en afwerking wordt een extra dimensie aan de materialen toegekend. Zoals ook poëzie een zekere gelaagdheid bezit, wordt het aspect *gelaagdheid* ook meegenomen in onze architectuur. De context, het programma, het maatschappelijke, esthetiek, ... dienen allemaal op elkaar te worden afgestemd om tot een duurzame architectuur te komen. Bij elk project vertrekken we steeds vanuit de context. We creëren een gebouw dat voortvloeit uit de aangereikte plek, de ontstane zichtlijnen, de benadering van het gebouw. Bijkomend in onze architectuur staat de beleving voorop. Bouwen is voor en door mensen. Wij creëren als architect ruimte. Ruimte waar licht, doorzicht, ruimtelijkheid, ... centraal staan. Maar het is pas als we zien dat het gebouw in gebruik wordt genomen, activiteiten plaatsvinden, het gebouw wordt beleefd ... dat het gebouw zijn doel heeft bereikt. Door de aspecten materialisatie, gelaagdheid en beleving komen we tot een transformatie van het alledaagse tot poëzie. Het poëtische schuilt ook in het proces van de *arbeid* die de architect elke dag uitvoert. Het is die *alledaagse* arbeid die verwordt tot architectuur. Het proces van het creëren van architectuur is er immers één van alle dagen. Het is niet dat ene specifieke design-aspect dat nagestreefd wordt. Maar net het hele proces van het onderzoekend ontwerp, de dialoog met de bouwheer en het intensief uitwerken van deze ideeën in een praktisch uitvoerbaar plan zorgt voor het specifieke resultaat. Het eindproduct is resultaat van dit alledaagse proces, maar geen doel op zich. We realiseren ons immers meer en meer dat het mooie, het poëtische, net schuilt in dat proces, in die dialoog met mensen.

Tom Thys
Studio Thys Vermeulen

De term *alledaagsheid* brengt me een beetje in de war. Verwijst het naar gebeurtenissen die alle dagen voorvallen? Zoals je leeft in een huis, of elke dag naar school gaat. Ja, het is belangrijk dat je als ontwerper respect hebt voor de dagelijkse kleine routines. Plaats voor mijn favoriete boek op dat kleine rekje naast het bed. Of zie ik de postbode door het raam als hij/zij aanbelt... Anders is het voor het ontwerp zelf. Gebouwde ruimte is vaak geproduceerd voor consumptie. Ze is cyclisch en repetitief. Kijk naar de kant en klare fermettes op de markt. Deze zijn ook alledaags, noem het banaal. Dan streven we toch eerder naar het maken van iets dat nergens anders bestaat en dat op één of andere manier on-alledaags is. Iets dat niet zomaar opgepakt wordt en vermenigvuldigd, maar met veel zorg gemaakt is. Een ontwerp waar we lang genoeg bijilstaan, en dat kan beoordeeld worden.

Philippe Viérin

Viérin Architecten /
noAarchitecten

Wij zijn erg geïnteresseerd in normaliteit. Dat ligt dicht bij de term traditie. En bij de opvatting van het natuurlijke. Het gaat over wat men (de gebruiker) gewoon is te zien, te ervaren, te voelen. Dat is de referentie. Het gaat dus niet om de poëzie van het alledaagse, dan neig je naar het stilistische, maar hoe de dingen aanvoelen, passen tussen wat er al is. We gaan een wisselwerking aan tussen het vertrouwde en de transformatie van het vertrouwde naar de vraag in het nu, het specifieke, het uitzonderlijke. Al schurken we graag heel dicht aan bij het vertrouwde.

Halewijn Lievens

Nu architectuurstudio

Het is in de eerste plaats het leven dat zich voltrekt in en rond architectuur, waar architectuur ruimte voor maakt. We geloven ons voor de grootste vraagstukken te kunnen inspireren op het gebruik, daarin zit de poëzie en de mogelijkheid om te ontsnappen aan het zelfgenoegzame aspect van alledaagsheid.

David Niville, Dieter Delbaere en David Claus

Urban architectencollectief

Peter Bernaerts, Lennart Claeys en Tom Gantois

Dertien12

Alledaagsheid wordt gemakkelijk geassocieerd met al wat *routineus* is. Beide krachtige elementen binden ieder van ons. We trekken dagelijks de wekker uit de stekker, sjokken van ons bed naar de ontbijttafel, grijpen blind onze jas van de kapstok, en nemen onze neutrale weg naar het werk... Werkelijk alle wonderlijke ingrediënten voor een vrij banaal en saai bestaan nestelen zich rijkelijk om ons heen, en liggen dagelijks voor het grijpen. Als ontwerper en als mens zien wij echter net in die dagelijkse, kleine dingen een enorme kwaliteit en haalbare verbetering, een kiem tot dagelijks geluk. Hoe diep die kiem ook verborgen zit: wij spitten het uit en wrijven, blazen of kloppen het stof er af. We herschrijven het. We zoeken een spitante ombuiging van het alledaags routineuze: van object

tot meubel, van gebouwen tot nieuwe impulsen binnen de stad. Als iemand ons achteraf meegeeft dat hij/zij dagelijks ook maar één kleine verwondering ervaart door de hernieuwde manier van leven, dan hebben we ruimtelijke poëzie geschreven.

Stephane Damsin
en Jan Haerens
OUEST architecture

De Brusselse stedelijke context waar veel van onze projecten zich bevinden is een heterogeen, vaak rommelig amalgaam van bouwsels, in de loop van de geschiedenis samengeklonterd. De fascinatie voor deze conditie en de zoektocht hoe hiermee om te gaan is een constante in ons werk: We zoeken de poëzie in deze stedelijke anarchie, en proberen haar te verrijken zonder te willen corrigeren.

Maarten Baeye
en Karen Kesteloot
Studiobont architecten

We laten ongetwijfeld sporen na. We werken als architect steeds in een context met een verleden, heden en toekomst. Als passanten grijpen we in op structuren met een eigen logica, een eigen bestaansreden en doel. Het zet ons ertoe aan om nauwgezet te reageren, het chirurgisch mes punctueel te draaien om het onaangepaste te keren.

Structuren kan je naar je hand zetten, spelregels kan je breken of aanpassen. Binnen het werk van Studiobont houden we er aan om te vertrekken van wat voorhanden is. We voegen toe, en halen weg om nieuwe ruimtes en mogelijkheden te scheppen. De alledaagsheid vormt voor ons een wezenlijk deel van de context waarin we werken. Hoe beperkter de omstandigheden, hoe groter de focus op wat beschikbaar is. Het alledaagse wordt daarbij een nieuw, maar logisch beginsel dat zich verhoudt tot de manier van bouwen, het vakmanschap, de toepassing van materialen, tot het dagdagelijkse leven, de gewoontes en patronen. De poëzie schuilt echter in de reactie op het alledaagse. Door de alledaagsheid uit te dagen, spanningen op te zoeken, wordt wat ogenschijnlijk alledaags is opnieuw kenbaar. Door het uit zijn alledaagsheid te halen, komen nieuwe lagen naar voor. Het is wat het is, maar dan anders.

Maarten Gheysen
Intercommunale Leiedal

In 1984 verscheen *Discovering the Vernacular Landscape* van John Brinckerhoff Jackson. Hierin analyseert en beschrijft Jackson het Amerikaanse landschap wat resulteert in een geografie van de alledaagse plekken en dagdagelijkse architectuur. De shopping mall, het tankstation en snelwegen waren voor hem geen te mijden plaatsen maar vormden de basis voor een interpretatie van de Amerikaanse cultuur. De erkenning en systematische observatie van het alledaagse inspireerde

verschillende ontwerpers om ogenschijnlijk banale ontwerpogaven op een hoger niveau te tillen.

Ook in Vlaanderen is de erkenning van het alledaagse een feit. Na jaren naar gidsland Nederland te hebben gekeken ontstond het voorbije decennium een appreciatie voor een specifiek eigen bouwcultuur waarin *bricoleur* stilaan een geuzennaam is geworden en de verheerlijking van de *Ugly Belgian Houses* en *Belgian solutions* een feit. Het grote aandeel zelfbouwers in ons land zal hier niet vreemd aan zijn. In het recent werk van veel Vlaamse architectenbureaus is de alledaagsheid aanwezig. Geen exotische materialen en complexe ruimtelijkheid, wel rechttoe rechtaan oplossingen en materialen die in hun dagelijkse gebruik voldoen. Een no-nonsense taal die doet wat ze zegt.

Maar ondanks het toegenomen belang van architectuur in Vlaanderen blijven we met een blinde vlek zitten. Waar zijn de shopping mall, het tankstation en de snelweg van J.B. Jackson te vinden in het oeuvre van onze Vlaamse bureaus? Die alledaagse ruimtes die we met zijn allen veelvuldig frequenteren? Die plekken die nu ontworpen worden vanuit functionele richtlijnen en degenereren tot kwaliteitsloze omgevingen? Als zij de interpretatie vormen van onze cultuur is het mager gesteld. Deze plaatsen kunnen best wat *poëzie van het alledaagse* gebruiken.

Maarten van de
Voorde en Jan Nijs
West 8

Alledaagsheid en het publiek domein zijn sterk met elkaar verbonden. Onze samenleving functioneert immers voor een belangrijk deel in het publieke domein. Een publieke plek verkrijgt een identiteit wanneer, op éénzelfde moment, zeer uiteenlopende gebruikers zich haar kunnen toe-eigenen en een andere invulling geven. Meer dan de schoonheid van de vorm, moet een openbare ruimte een emotie kunnen teweegbrengen. Door wisselend gebruik en doorheen de seizoenen toont de openbare ruimte zijn vele gezichten. Een korte babbel tussen twee kennissen, een passionele ontmoeting tussen twee geliefden of het bieden van een perspectief op de stad of een adembenemende lichtinval van de zon na een fikse regenbui...

Deze beleving is nauwelijks te ontwerpen, ze ontstaat wanneer de ruimte complexloos functioneert. Behalve het zoeken naar een unieke uitstraling, een unieke functie voor een bepaalde plek in het publiek domein, behelst onze opdracht als ontwerper een zoektocht naar manieren om dit alledaagse vorm te geven.

Zo ontwikkelden wij voor 't Zand in Brugge een specifiek bestratingspatroon. Schijnbaar willekeurige vlakken introduceren een menselijke schaal op het enorme plein. Terzelfdertijd zullen de marktkramers en

andere organisaties in de toekomst het patroon gebruiken als leidraad voor hun optimale opstelling. Hierdoor ontstaat een boeiende markt of bijeenkomst met een verscheidenheid aan plekken en sferen.

Met goed gekozen ingrepen wordt genialiteit geïntroduceerd in het alledaagse, wordt banaliteit overstegen en poëzie subtiel aangemoedigd en ervaarbaar in het publiek domein.

Karel Verstraeten
en Jasper Stevens

FELT architecture
and design

Antwoorden op onderstaande vragen heeft iets onzinnigs zonder het begrip *de poëzie van het alledaagse* te definiëren en af te lijnen: volgens ons gebeuren er op vlak van architectuur in Vlaanderen erg verschillende interessante dingen, die niet allen onder deze ene noemer ondergebracht kunnen worden. Dit is ook ons aanvoelen bij de lijst van geselecteerde architecten en projecten in ARCH +220 (het hoeft geen betoog dat het ene project/bureau een volledig andere invulling geeft aan dit begrip dan het andere).

Niettegenstaande proberen we onze eigen (architectuur)opvatting met dit begrip te confronteren en een paar uitgangspunten mee te geven:

1. Wat betekent *poëzie van de alledaagsheid* in uw werk of voor u?

Ons werk is nooit bewust alledaags. In het ene project zoeken we naar een bescheiden welvoegelijkheid, in het andere naar contrast en frictie. Tussen deze uitersten ontstaat elk ontwerp. Het alledaagse nooit als doel an sich, hoogstens als middel om de nadruk elders te leggen.

Bemiddeld tussen de omgeving en gebruiker (architectuur), of tussen tentoonstellingsruimte, collectie en toeschouwer (scenografie) proberen we de blik te bepalen waarmee mensen naar de dingen kijken:

“~~Beauty~~ Poetry is in the eye of the beholder” (...en poëzie laat zich niet eenvoudig ensceneren).

Geert Pauwels

Dial Architecten

Als het werk door jong en oud, door leek en geïnitieerde begrepen kan worden. Met andere woorden als het werk een begrijpbare taal spreekt die tot een fijn gevoel of een glimlach kan leiden.

Jeroen Beerten
en Tom Louwette

BEL architecten

Onze interesse gaat uit naar het creëren van de *ideale ruimte* voor een bepaald programma. Alles volgt daar uit. Met iets anders zijn we niet bezig. We laten het dan ook aan anderen om te oordelen of er al dan niet poëzie in ons werk aanwezig is. We verwijzen hier bij naar Hugo Claus die pleegde te zeggen dat hij altijd van anderen vernam wat hij geschreven had.

02 Treedt u de stelling bij, die men steeds meer in buitenlandse pers leest: “Architectuur in Vlaanderen verwondert door de verheerlijking van de alledaagsheid.” Waarom?

Leo Van Broeck
Vlaams Bouwmeester

Ja en neen. Ze verwondert inderdaad, maar dan wel door de eenvoud van de middelen waarmee ze er in slaagt hoge kwaliteit te maken, en zeker niet door zelfverheerlijking van haar eenvoud.

Het lijkt me vooral te komen omdat we hier nog altijd heel betaalbaar bouwen, en zonder veel kapsones. We zijn een klein en heel complex land met ingewikkelde regels. Vlaamse architecten zijn enorm getraind in het werken in *moeilijke* omstandigheden, in het veel doen met weinig.

Maarten Van Belle
en Dries Vens
Atelier Vens Vanbelle

Architectuur in Vlaanderen verwondert ons inziens op veel meer vlakken, al worden deze niet evenwaardig toegelicht in de pers. Wij stellen vast dat er voornamelijk veel diversiteit is in het werk van Vlaamse architecten, en dat ze op hun eigenzinnige manier vaak zeer kwalitatief zijn. De verheerlijking van *het alledaagse* vertegenwoordigt slechts een klein facet van het architectuurlandschap, dat veel breder is.

Harold Fallon
AgwA architecten

Een tijdje geleden heb ik deelgenomen aan een debat tussen Vlaamse en Spaanse architecten. Het verschil tussen beide landen was zéér opmerkelijk. De Spaanse projecten waren allemaal nogal abstracte, acontextuele volumes, waarvan de huid al dan niet verfijnd ontworpen was. In Vlaanderen kampen wij bijna uitsluitend met hybride programma's op complexe sites: een loods en een woning langs een nationale weg, een sporthal in een garage met een avondschool, de uitbreiding van een reeds verbouwd lyceum naast een appartementsblok. Het hybride van alledaagse is bij ons voorafgaand aan het project. Deze essentiële onzuiverheid brengt vanzelfsprekend een attitude met zich mee. Dit is geen verheerlijking, maar onze dagelijkse praktijk.

Philippe Viérin

Viérin Architecten /
noAarchitecten

Deze lezing is begrijpelijk als je de productie in Vlaanderen ziet. Die tendens is aanwezig. Wij streven hier alleszins niet naar.

Kobe Van Praet
en Guillaume Becker

Vers.A architecture

Vlaanderen is een moeilijk te begrijpen habitat, zo ver waren we al. Tussen alle lelijkheid en banaliteit hebben architecten een uitstekende overlevingstechniek ontwikkeld: mutatie. We ontwerpen vandaag met camouflagepak aan en trachten in een verkaveld strijdtoneel een eigen territorium af te bakenen. Onze taal is subtiel en enkel herkenbaar voor soortgenoten. Wellicht is die taal het onderwerp van debat rond alledaagsheid. Ze is niet steeds poëtisch maar enorm inventief en om die reden zeker te valoriseren.

Stephane Damsin
en Jan Haerens

OUEST architecture

De Belgische architecten zijn er de laatste decennia in geslaagd om de randvoorwaarden van het bouwen om te keren en als troeven in te zetten. Een eerste is de constante druk op het bouwbudget, zowel voor privé als publieke opdrachten, waardoor er met heel eenvoudige, standaard middelen naar nieuwe oplossingen wordt gezocht.

De Belgische cultuur van kleine verbouwingsprojecten door particulieren, waar wettelijk gezien een architect voor moet worden ingeschakeld, creëert een overvloed aan kleinschalige, low-budget-projecten, en daarmee ook een voedingsbodem voor kleine, startende architectuurpraktijken die deze alledaagse opgaves aangrijpen om een bijzondere taal te ontwikkelen.

Geert Pauwels

Dial Architecten

Vlaamse architectuur heeft het steeds met bescheiden budgetten moeten stellen. Van uit deze conditie is een heel scala van uitvoeringsmethoden en materialencombinaties ontstaan. Leg daar bovenop een lange traditie van semantiek en je komt tot een werkveld dat je het alledaagse kan noemen. In Vlaanderen concurreren de architecten elkaar niet met opvallende vormen, maar met een bravoure van het ambacht, die zich uit in canonieke vormen, nl: het huis, de schuur, het raam, de gevel.

Jeroen Beerten
en Tom Louwette

BEL architecten

Een vreemde stelling vinden wij dit. Is het niet nog steeds alom *tristesse* in Vlaanderen? Op enkele uitzonderingen na is 99% van alles wat in Vlaanderen gebouwd wordt toch nog steeds van bedenkelijke kwaliteit. Ondanks alles wat men beweert. Op enkele uitzonderingen na worden er spijtig genoeg weinig écht interessante gebouwen gerealiseerd die ons verwonderen. Vaak wordt een snuifje decoratie toegevoegd om dat te camoufleren en dat verblindt blijkbaar.

03 Schuilt er in de verheerlijking van het alledaagse niet het gevaar dat het leidt tot *fetisjering* en esthetisering van het alledaagse, waarbij *alledaagsheid* een excuus dreigt te worden voor een nieuwe stijlopvatting, die oprechtheid doet wijken ten voordele van *decoratie* en maniërisme?

Leo Van Broeck
Vlaams Bouwmeester

Ik denk niet dat die verheerlijking er is. Maar sinds kort wordt de eenvoud (vind ik een beter woord dan alledaags, want de resultaten zijn verre van alledaags) wel als dusdanig *benoemd*. En alles wat door theoretici, critici en historici als stroming benoemd wordt, loopt het risico te verworden tot stijl. Het modernisme, de eerste poging ooit om architectuur te bevrijden van een stilistisch credo (form follows function) is destijds ook op een paar jaar tijd verworden tot een modernistische *stijl* en ging het veel meer over looks dan over functie...

Maarten Van Belle
en Dries Vens
Atelier Vens Vanbelle

Wij treden deze stelling bij. Wij zien er een trend in die een stempel van deze tijd draagt, en wij proberen net bewust te zijn van trends om er de nodige afstand van te bewaren. Wij zetten vooral in op de belevingswaarde van een gebouw en de ontdekking en verwondering die dit teweeg kan brengen. Deze ontdekking en verwondering spelen in op het gevoel van elke gebruiker, los van afkomst, opleiding, etc. We proberen om een zo breed mogelijk publiek te bereiken met ons werk, in de mate van het mogelijke.

Kristof Maes en
Pieter Vandelanoot

Maes & Vandelanoot
architecten

Inderdaad. Voor ons heeft de multiplexplaat met enkele opbouwleidingen als doel op zich weinig te maken met poëzie van de alledaagsheid. Enkel wanneer dit het resultaat is van een sterk doorgedreven *eerlijke* architectuur kunnen we dit zo ervaren.

Harold Fallon

AgwA architecten

Als het om verheerlijking gaat, is oppervlakkigheid geen gevaar maar een rechtstreeks gevolg. Daarentegen, als het gaat om het opsporen van unieke, verscholen kansen in de gelaagdheid van het gegeven – site, klant, programma, regelgevingen en samenwerkingen –, en als het gaat om het doeltreffend uitwerken van deze potenties, dan is het interesse voor het alledaagse op zich geen reden tot oppervlakkig maniërisme. Nu, we moeten ook letten op het juist woordgebruik. Als maniërisme naar de *manière* van een architect verwijst, naar zijn herkenbaarheid, en het breken van canonnen, dan is maniërisme misschien het onvermijdelijke teken van een onafhankelijke gedachte. En misschien is het oppervlakkige van de stijl ook niet meer dan dat: een oppervlakte, nodig voor hetgene dat een volume inblaast.

Tom Thys

Studio Thys Vermeulen

Ik zie niet echt een tegenstrijdigheid tussen *oprechtheid* en *decoratie*. De gelaagdheid in verschijningsvorm vormt een essentieel onderdeel van de identiteit van een gebouw. Het is boeiend dat de laatste jaren meer en meer architecten op zoek zijn naar nieuwe uitdrukkingvormen. Zo ontstaat er een heel nieuw palet aan mogelijkheden. De hele bouwgeschiedenis is eigenlijk één opeenvolging van stijlen en maniërismen. Het wordt pas opwindend als we hier ook vrij en fluïde mee kunnen omgaan... . In onze eigen architectuur is dit nog steeds een zoektocht. In het begin van onze loopbaan gebruikten we een sterk gereduceerd materialenpalet. Dit was ook ingegeven door strakke budgetten en bouwvoorschriften. Naarmate we ouder worden, ook onder invloed van vernieuwde inspiraties en samenwerkingen, zoeken we steeds meer nieuwe vrijheden op.

Kobe Van Praet
en Guillaume Becker

Vers.A architecture

Het beeld dekt vandaag gelukkig niet de volledige inhoud. Alledaagsheid en haar waardering zijn veranderlijk. Wat vandaag zou kunnen doorgaan als stijkenmerk zal de tand des tijds wellicht niet doorstaan. Als we graag multiplex en snelbouwsteen zichtbaar laten omdat we dat poëtisch vinden dan zullen onze (klein)kinderen die wel weer overschilderen omdat het uit de mode is. Wat wel zal overblijven is de kwaliteit van ruimte en ontwerp.

De complexiteit, gelaagdheid en kwaliteit van de vele architectuurproducties zijn wellicht een veel sterker bindmiddel dan de expressie van het alledaagse. Ze vormen een inhoudelijke schil tegen het zuiver decoratieve en esthetische.

Halewijn Lievens
Nu architecturaatelier

Elke stijlopvatting is doorheen de geschiedenis in zekere mate een fetisj. Tegelijk kan stijl een echo zijn van een onderliggende drive. Architectuur ontwikkelt beelden, de oprechtheid realiseert zich in het bewustzijn hiervan.

Peter Bernaerts,
Lennart Claeys
en Tom Gantois
Dertien12

Neen, integendeel. Men kan het alledaagse niet genoeg verheerlijken. Het vormt namelijk de basis van ons bestaan. Als ontwerper kan je daar véél mee aanvangen: door het te versterken, te verfijnen, of te combineren met niet-alledaagse zaken. Met onze vindingrijkheid en verbeeldingskracht het dagelijks geluk van mensen, de maatschappij en de stad herschrijven: hiermee komen we heel dicht tegen het wezen van onze opvatting omtrent architectuur.

Geert Pauwels
Dial Architecten

Er schuilt zeker een gevaar in deze tendens. Als je meer inspanningen moet leveren om het alledaagse vorm te geven dan dat je moet doen om het mooie te vatten, dan is er zeker sprake van een maniërisme. Een architecturale uitdrukking moet steeds de meest logische en eenvoudige combinatie van materiaal, constructie en functie zijn.

Jeroen Beerten
en Tom Louwette
BEL architecten

Waar we het compleet niet mee mee zijn is de huidige trend van een maniëristisch baksteenfetisjisme en de vernieuwde hang naar classicistische architectuurtaal. Wat is er toch aan de hand? Waarom terug bijna neoklassieke gebouwen bouwen? Of waarom een gebouw dat 20 cm isolatie nodig heeft voorzien van een *zware decoratieve* gevel die volledig zelfdragend moet zijn? Is het niet logischer gewoon met lichte materialen als afwerking te werken? We zijn geïnteresseerd in nieuwe materialen en trachten gebouwen te maken die bijvoorbeeld met goedkope kunststoffolies, harsen, ... afgewerkt zijn. Het gewonnen budget investeren we liever in de *ruimte* dan in de gevel. En de gevel die is het logische gevolg van het *alledaagse* leven dat zich binnen afspeelt. Niet meer dan dat.

04 In het buitenland
 wordt naar alle-
daagsheid vaak verwezen door
het woord *normcore* tevens titel
van het nummer ARCH+ 220
over architectuur in Vlaanderen.
Normcore wordt dan geduid als
een levenshouding die sterk om
zich heen grijpt. Om uit *de groep*
te treden op zoek naar individu-
aliteit sluiten jongeren zich aan
bij diverse subculturen, zelfs als
die mainstream worden. Hierdoor
worden ze aangesproken op wat
hen bindt en wat ze gemeen-
schappelijk hebben, waarbinnen
ze zich ontplooien. Normcore
zoekt net de vrijheid op die
gelegen is in wat niet bijzonder
is. Kan u dat naar architectuur
vertalen?

Leo Van Broeck
Vlaams Bouwmeester

Heel moeilijk. Als theorie vind ik dit te ver gezocht. Een goed ontwerper is niet bezig met individualiteit versus groep. Die is gewoon op zoek naar een zo goed mogelijk antwoord op een zo goed mogelijk aangescherpte of in vraag gestelde vraag. Vanaf dan heb je als ontwerper wel maximaal

vrijheid nodig om creatief de waaier aan mogelijkheden te verbreden. Maar daarom ga je nog niet methodisch alles vermijden dat bijzonder is. Vlaamse architecten zijn trouwens ook heel goed als ze voor heel rijke bouwheren mogen bouwen. Ze kunnen net zo goed met marmer en bladgoud overweg, en ook dan zal het niet verworden tot protserige kitsch. Misschien zijn we wel heel *doelmatig* in het omgaan met wat beschikbaar is, wat dat dan ook moge wezen.

Maarten Van Belle
en Dries Vens
Atelier Vens Vanbelle

Het is volgens ons niet aan een architect om te bepalen wat al dan niet bijzonder is. Wat bijzonder is en wat niet is sterk persoonsgebonden: wat voor de één bijzonder is, is voor de ander doodgewoon. Dit is moeilijk te veralgemenen of te definiëren, en elke poging om dat te doen lijkt ons eerder naar een stijlkenmerk te neigen. Architectuur mag wat ons betreft *bijzonder* proberen te zijn, en een eigen, persoonlijk verhaal vertellen. De diversiteit is net een heel boeiend aspect in het huidige architectuurlandschap.

Harold Fallon
AgwA architecten

Het probleem is dat vandaag willekeur en heterogeniteit in het landschap de norm zijn geworden. Ik denk dat de mogelijkheid tot normaliteit grotendeels niet meer bestaat. Ik zie wel een kans in andere begrippen als samenhang en coherentie, duidelijkheid en doeltreffendheid van een attitude. Waarschijnlijk kunnen we als architecten een stap terugzetten als creatieve persoonlijkheden. Herkenbaarheid ligt zowel in de hypothesen die een project ondersteunen als in het materiaalgebruik. Er ligt misschien een kans in een bepaalde vorm van provocerend mimetisme met de onmiddellijke context. Een zeer lokale vorm van tactische solidariteit.

Philippe Viérin
Viérin Architecten /
noAarchitecten

Het gaat wel om een verbijzondering van het niet bijzondere. Het gewone wordt getransformeerd tot soms zelfs gesublimeerd.

Halewijn Lievens
Nu architectuuratelier

Wanneer we hieruit in de toekomst zullen kunnen concluderen dat architectuur in de eerste plaats een kader wilde zijn voor maatschappelijke en inter-menselijke ambities, is normcore een waardevolle reflectie in het architectuurdiscours... tegelijk pleit ik voor een open, optimistische en progressieve blik op de toekomst, die nieuwsgierig kan zijn welke architectuurtaal zal spreken uit de uitdagingen van de toekomst...

05 Op welke manier heeft *alledaagsheid* volgens u voor een breuklijn gezorgd met de vroegere architectuurproductie in Vlaanderen?

Leo Van Broeck
Vlaams Bouwmeester

Ik zie geen breuklijn. Ik zie een langdurige en langzame evolutie, die parallel liep met een sterke toename van de aandacht voor architectuurkwaliteit gedurende de laatste 20 jaar.

Maarten Van Belle
en Dries Vens
Atelier Vens Vanbelle

De architectuurproductie in Vlaanderen is altijd zeer divers geweest, en is dat nog steeds. De verheerlijking van het alledaagse wordt vaak gemediatiseerd, omdat er veel architecten zijn die zich deze methodiek toeëigenen, maar of er hier effectief sprake is van een breuklijn zal de toekomst moeten uitwijzen. Misschien volgt er wel een nieuwe stroming die een veel grotere breuklijn teweeg brengt, of niet...

Harold Fallon
AgwA architecten

Een van de oorzaken is de vermenigvuldiging van de creatieve praktijken. Talloze bureaus nemen nu deel aan wedstrijden, zijn actief in onderwijs en onderzoek, en zijn aanwezig in tentoonstellingen en lezingen. Vergeleken met de vroegere *meesters* die te tellen waren op de vingers van één hand, betekent dit een wezenlijk verschil, want het aantal opdrachten is niet gestegen. We zijn dus geconfronteerd met een aantal nieuwe, kleinere, minder zuivere opdrachten. We hebben nog geen enkel alleenstaand gebouw verwezenlijkt. Ik denk dat dit een sterkere breuklijn betekent dan om het even welke paradigmatische verschuiving.

Caroline Vanbiervliet
en Stéphanie
Breughe
Klarté architecten

Waarbij voorheen schreeuwerige architectuur de bovenhand had, gebouwen met een zeker spektakel-gehalte, zien we nu eerder een architectuur die stilzwijgend, ingetogen is. We zien gebouwen die zich verankeren in het alledaagse leven. Niet prominent aanwezig, maar door hun gebruik en functionaliteit toch een hoge waarde hebben in het architecturale landschap.

Philippe Viérin

Viérin Architecten /
noAarchitecten

Niet noodzakelijk een harde breuklijn. Ik voel wel dat de Vlaamse architectuur een min of meer op zich staande productie is geworden. Maar deze kent ook haar voorgangers. Ik merk een interesse en respect voor wat de vorige generatie heeft voortgebracht en nog voortbrengt.

Kobe Van Praet
en Guillaume Becker

Vers.A architecture

Alles hangt af van waar we ons ergens positioneren op de tijdslijn. Als we ons vandaag als jong bureau weerspiegelen aan de generatie voor ons dan vermoeden we dat de breuklijn misschien eerder een oppervlakkige scheur vormt in plaats van een generationele krater.

Alledaagsheid heeft de huidige generatie een medium aangeboden om zich te onderscheiden maar zonder rebellie of afscheuring. We blijven sterk terugkijken naar werk en onderzoek van onze voorgangers. Het zoeken naar een autonome architectuur, het controleren van detail, het inzetten van structuur als ruimtelijk element zijn eerder een erfenis van het verleden dan een vertaling van hedendaagse alledaagsheid.

Tom Vanhee

Atelier Tom Vanhee

Het inzetten van de alledaagsheid zorgt dat er meer ontwerpvrijheden ontstaan. Minder do's en don'ts. Er is geen keurslijf meer van regels die op te volgen zijn om tot interessante ruimtebeleving te komen. De inspiratie uit de alledaagsheid zorgt voor een breed spectrum aan mogelijke ontwerpen en oplossingen.

colofon

Dracenastraat 33
9000 Gent
info@archipelvzw.be
www.archipelvzw.be

VOORZITTER
Bruno Vanbesien

ZAKELIJK LEIDER
Wim Supply

ARTISTIEK LEIDER
Hera Van Sande

SECRETARIAAT
Martine Pollier
Tempelhof 21
8000 Brugge

RAAD VAN BESTUUR
Andie Decock
Sigrid Decramer
Annie Demeulemeester
Marc Felix
Arnout Fonck
Eva Lo
Frederik Tomme
Bruno Vanbesien
Géry Vandenaabeele
Jan Vandewalle
Joost Vanhove

ALGEMENE VERGADERING
Ignace Berten
Filip Canlyn
Koen Cappon
Philip Cardinael
Joost Declercq
Roland Decorte
Dirk De Meyer
Patrick Derycker
Freddy Deschacht
Miek Goossens
William Lievens
Dominique Pieters
Lies Trybou
Philippe Viérin

SAMENSTELLING
Hera Van Sande

EINDREDACTIE
Wim Supply
Hera Van Sande

GRAFISCH ONTWERP
Ronny en Johnny.be

V.U.
Bruno Vanbesien

DATUM UITGAVE
01/2017

sponsors

partners

CONCERTGEBOUW

**we are
the next generation**
WEEK VAN HET ONTWERPEN

Design museum Gent

**THE MAARTEN VAN SEVEREN
FOUNDATION**

**TEAM
VLAAMS
BOUWMEESTER**

Timeless design

vola®

VOLA combines function and beauty, in a rich palette of high quality materials. The purity of the curve is exemplified by the flowing lines of the 590 one-handle mixer.

VOLA Studio
Tour & Taxis
Havenlaan 86C
1000-Bruxelles
Tel.: 02 465 96 00

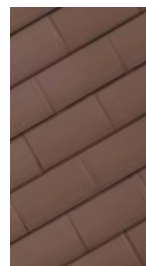
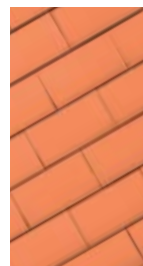
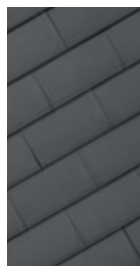
sales@vola.be
www.vola.be

Bellus keramische lei:

Superlichtgewicht
Supermooi
Superfijn.

Architect Erik Maeyaert, Diksmuide

 Koramic

Er bestaat geen fijnere of lichtere keramische lei dan de Bellus van Wienerberger. Dankzij haar hedendaagse lijn oogt uw dak heel strak. Als kwaliteitsvol en oogstrelend alternatief voor leien of dakpannen in nieuwbouw én renovatie, is de Bellus naast antraciet mat nu ook verkrijgbaar in de kleuren natuurrood en terra bruin.

Ontdek Bellus in onze showrooms in Londerzeel of Kortrijk.
Of vraag uw brochure aan via **info@wienerberger.be**.

www.wienerberger.be

Wienerberger

THINK TECHNOLOGY

<http://play.deltalight.com/technology>

 DELTALIGHT®
www.deltalight.com

Switch naar schoonheid

In de Niko Pure reeks vind je nu heel wat **nieuwe en betaalbare afdekplaatjes**. Ze worden vervaardigd uit materialen vol verhaal en emotie, zoals bakeliet, brons, verweerd staal of plexiglas.

Voor een **echt designstatement** of een subtiel toon-op-toonaccent.

www.niko.be

niko
Illuminating ideas.

PA71501

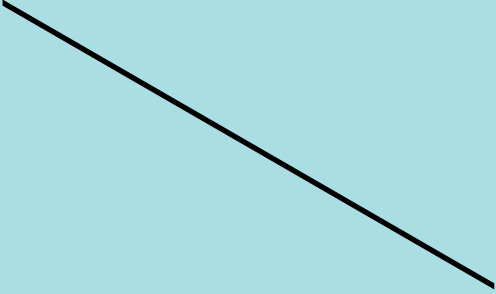
PORCELANOSA

wand- en vloertegels met oog voor design Grupo

PORCELANOSA BELGIUM
Theofiel de Biestraat 8
2220 Heist-op-den-Berg
Belgium

Tel: +32 15 25 33 66
Fax: +32 15 25 33 67
Mail: info@porcelanosa.be
Web: www.porcelanosa.com

cahier

Cahier is een periodieke
publicatie van Archipel.

Archipel is passie voor
hedendaagse architectuur.

info@archipelvzw.be
www.archipelvzw.be